

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU18

Miljömålen – med sikte på framtiden

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. I skrivelsen ger regeringen en samlad redovisning av arbetet med miljömålen under den föregående mandatperioden. Det har inte väckts några följdmotioner med anledning av skrivelsen.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19 om att förändra tillståndprocesserna. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om behovet av ett s.k. grönt spår för att ta ytterligare steg för att förbättra tillståndprocesserna, bl.a. genom skyndsammare handläggning och proaktivt arbete.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19 som behandlas i betänkandet. Yrkandena handlar bl.a. om hållbar utveckling och miljömål, stärkt lokal och kommunal klimat- och miljömakt, äganderätt, vindkraft, gruvverksamhet, miljöorganisationers talerätt och sanktioner vid miljöbrott.

I betänkandet finns 19 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, MP) och ett särskilt yttrande (C).

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2017/18:265 Miljömålen – med sikte på framtiden.
Ett fyrtiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Hållbar utveckling och miljömål m.m.	8
Stärkt lokal och kommunal miljö- och klimatmakt	14
Tillståndsprocesser	19
Frågor om äganderätt.....	24
Samhällsplanering, grön infrastruktur och naturvård	29
Vindkraft	33
Gruvverksamhet	39
Klassificering av jordbruket	43
Talerätsfrågor	45
Sanktioner vid miljöbrott.....	51
Övriga frågor	54
Reservationer	62
1. Hållbar utveckling och miljömål m.m., punkt 1 (C).....	62
2. Kommunernas rådighet över styrmedel, punkt 2 (C, KD).....	62
3. Underlätta för vissa kommunala satsningar, punkt 3 (C).....	63
4. Förbättrade tillståndsprocesser, punkt 4 (S, V, MP).....	63
5. Koncentrera prövningen av djurhållande verksamhet, punkt 5 (KD) ...	64
6. Kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktig verksamhet, punkt 6 (KD)	65
7. Äganderättsutredning m.m., punkt 7 (M, SD, KD).....	65
8. Stärkt äganderätt inom jordbruket, punkt 8 (M, SD, KD)	66
9. Kompensation vid inskränkningar i äganderätten, punkt 9 (SD).....	66
10. Ansökan om och prövning av tillstånd för vindkraftverk, punkt 11 (SD)	67
11. Vindkraft i fjällmiljöer, punkt 12 (SD).....	67
12. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet, punkt 13 (M).....	68
13. Ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet, punkt 14 (M)	68
14. Klassificering av jordbruket, punkt 15 (M, SD, KD).....	69
15. Miljöorganisationers talerätt i jakt- och viltvårdsfrågor, punkt 16 (M).....	70
16. Miljöorganisationers talerätt i jakt- och viltvårdsfrågor, punkt 16 (SD)	70
17. Miljöorganisationers talerätt i skogsbruksfrågor, punkt 17 (SD).....	71
18. Sanktioner vid miljöbrott, punkt 18 (M, KD)	71
19. Övriga frågor, punkt 19 (KD).....	72
Särskilt yttrande	73
Klassificering av jordbruket, punkt 15 (C)	73
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	74
Skrivelsen.....	74
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	74

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Hållbar utveckling och miljömål m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 24 och

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 20.

Reservation 1 (C)

2. Kommunernas rådighet över styrmedel

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 59 och

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 2 (C, KD)

3. Underlätta för vissa kommunala satsningar

Riksdagen avslår motion

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 60.

Reservation 3 (C)

4. Förbättrade tillståndprocesser

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om förbättrade tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:164 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 106 och avslår motionerna

2018/19:1067 av Emilia Töyrä och Linus Sköld (båda S),

2018/19:1702 av Sten Bergheden (M),

2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 3 och

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 4 (S, V, MP)

5. Koncentrera prövningen av djurhållande verksamhet

Riksdagen avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 15.

Reservation 5 (KD)

6. Kravet på samrådsförfarande för anmälningsskyldig verksamhet

Riksdagen avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 16.

Reservation 6 (KD)

7. Äganderättsutredning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1328 av Kjell Jansson och Maria Stockhaus (båda M) yrkande 2,

2018/19:1333 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1,

2018/19:2260 av Solveig Zander (C),

2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarlsson (båda C) yrkande 1 och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7.

Reservation 7 (M, SD, KD)

8. Stärkt äganderätt inom jordbruket

Riksdagen avslår motion

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 8 (M, SD, KD)

9. Kompensation vid inskränkningar i äganderätten

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 1 och

2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarlsson (båda C) yrkande 2.

Reservation 9 (SD)

10. Samhällsplanering, grön infrastruktur och naturvård

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2005 av John Widegren och Erik Bengtzboe (båda M) och

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 16 och 17.

11. Ansökan om och prövning av tillstånd för vindkraftverk

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:169 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 11 och

2018/19:2067 av Cecilie Tenfjord Toftby (M).

Reservation 10 (SD)

12. Vindkraft i fjällmiljöer

Riksdagen avslår motion

2018/19:2603 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD).

Reservation 11 (SD)

13. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Riksdagen avslår motion

2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 14.

Reservation 12 (M)

14. Ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet

Riksdagen avslår motion

2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 15.

Reservation 13 (M)

15. Klassificering av jordbruket

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 32,

2018/19:2073 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 40 och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 31.

Reservation 14 (M, SD, KD)

16. Miljöorganisationers talerätt i jakt- och viltvårdsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 21 och

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 15 (M)

Reservation 16 (SD)

17. Miljöorganisationers talerätt i skogsbruksfrågor

Riksdagen avslår motion

2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 17 (SD)

18. Sanktioner vid miljöbrott

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:900 av Maria Gardfjell och Rasmus Ling (båda MP) yrkande 3 och

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 48.

Reservation 18 (M, KD)

19. Övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:557 av Maria Nilsson (L),

2018/19:2382 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 3,

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 9,

2018/19:2753 av Rebecka Le Moine (MP) och

2018/19:2907 av Linda Ylivainio (C).

Reservation 19 (KD)

20. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:265 till handlingarna.

Stockholm den 28 maj 2019

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Magnus Oscarsson (KD), Marlene Burwick (S), Tina Acketoft (L), Mats Nordberg (SD), Staffan Eklöf (SD) och Magnus Ek (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2017/18:265 Miljömålen – med sikte på framtiden. Det har inte väckts några följdmotioner med anledning av skrivelsen.

I betänkandet behandlar utskottet även 45 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19 som handlar om frågor av olika karaktär, bl.a. om hållbar utveckling och miljömål, tillståndprocesser, äganderätt, vindkraft, gruvverksamhet, miljöorganisationers talerätt, sanktioner vid miljöbrott samt samhällsplanering, grön infrastruktur och naturvård.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen överlämnar regeringen en samlad redovisning av arbetet med miljömålen till riksdagen. En sådan redovisning görs en gång varje mandatperiod. Miljömålen är en viktig utgångspunkt i det nationella genomförandet av de globala målen i Agenda 2030. I skrivelsen sammanfattar regeringen mandatperiodens arbete för att nå miljömålen och ger en samlad redovisning av utvecklingen av miljömålssystemet. Av skrivelsen framgår att det har tagits beslut om nya etappmål och ny precisering för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Regeringen anför också att man har utvecklat styrningen av myndigheter, främst för att arbetet tydligare ska bidra till att stärka åtgärdsarbetet. Regeringen anför vidare att man under mandatperioden har gjort historiska budgetsatsningar för att nå miljömålen och ger i skrivelsen en översikt över dessa satsningar. Regeringen redovisar också några av de i övrigt viktigaste insatser som enligt regeringen har gjorts för att nå det av riksdagen beslutade generationsmålet och vart och ett av miljö kvalitetsmålen.

Utskottets överväganden

Hållbar utveckling och miljömål m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hur miljömålssystemet bör ses över och förändras, om hur arbetet för en hållbar utveckling bör bedrivas och om att aktualisera Miljömyndighetsutredningens förslag.

Jämför reservation 1 (C).

Skrivelsen

I skrivelsen (s. 4 f.) beskriver regeringen miljömålssystemet. Miljömålen omfattar

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen (generationsmålet)
- miljökvalitetsmål som anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till
- etappmål som beskriver de samhällsomställningar som är viktiga steg för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Miljömålen används som samlingsnamn för generationsmålet, miljökvalitetsmålen och etappmålen. Miljömålen konkretiserar den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. De är således en viktig utgångspunkt för det nationella genomförandet av FN:s globala mål, Agenda 2030. De globala målen är integrerade och odelbara och innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Miljömålen kopplar även till andra tvärssektoriella mål som t.ex. EU:s mål om klimat och energi (EU 2020), EU:s klimat- och energiramverk 2030 och regeringens politik för en global utveckling (PGU). Miljömålen för miljöpolitiken ska integreras i andra politikområden. Hänsyn ska tas till miljö- och klimatfrågorna när en myndighet fullgör sin huvuduppgift för att på bästa sätt skapa förutsättningar för beslut som är hållbara i ett såväl ekonomiskt och socialt som miljömässigt perspektiv.

Generationsmålet är det övergripande målet för miljöpolitiken och beskriver att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälso- problem utanför Sveriges gränser. Generationsmålet förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och internationellt. Generationsmålet har preciserats i ett antal strecksatser som ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att miljökvalitetsmålen

ska kunna nås. Generationsmålet är ett inriktningsmål för samhällets omställning och ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Miljökvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Det finns 16 miljökvalitetsmål, och till vart och ett av dem finns ett antal preciseringar som tydligare definierar innebörden av miljökvalitetsmålen och det miljötillstånd som ska uppnås. Miljökvalitetsmålen och preciseringarna ger därmed en tydlig vägledning för miljöarbetet för nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra aktörer. Preciseringarna utgör även kriterier vid bedömningen av möjligheterna att nå målen. Preciseringen för Begränsad klimatpåverkan har under mandatperioden ändrats för att vara i linje med temperaturmålet i Parisavtalet, det globala avtal som slöts 2015 inom ramen för FN:s ramkonvention om klimatförändringar.

Etappmålen förtydligar den samhällsomställning som krävs för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen ska kunna nås. De kan bidra såväl till generationsmålet som till flera olika miljökvalitetsmål. Etappmål ska beslutas inom prioriterade områden där insatser bedöms vara mest angelägna och kan även motsvara mål som beslutats inom EU eller genom internationella överenskommelser. Etappmålen fastställs som huvudregel av regeringen. Etappmål av stor vikt eller komplexitet kan dock komma att underställas riksdagen för beslut; det gäller t.ex. etappmål för klimatet. Under denna mandatperiod (2014–2018) har riksdagen beslutat om fyra etappmål inom området klimat. Regeringen har beslutat om två etappmål för stadsgrönka inom området hållbar stadsutveckling och om ett som handlar om ökad andel persontransporter med kollektivtrafik och cykel och till fots inom hållbar stadsutveckling. Regeringen har också beslutat om ett etappmål för att minska de nationella utsläppen av luftföroreningar. Regeringen har vidare beslutat om ett nytt etappmål genom att senarelägga målåret för ett etappmål inom biologisk mångfald. Sammantaget finns nu 22 gällande etappmål, dvs. etappmål med målår som infaller efter 2016. Övriga etappmål har slutredovisats i budgetpropositionerna för 2016, 2017 och 2018. Flera av dessa etappmål har uppnåtts, t.ex. etappmålet om ekosystemtjänster och resiliens och etappmålet om ett variationsrikt skogsbruk.

Av skrivelsen (s. 26) framgår vidare att regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Det nationella genomförandet av Agenda 2030 ska ske genom befintliga processer. På uppdrag av regeringen har de åtta miljömålsansvariga myndigheterna analyserat förhållandet mellan de nationella miljömålen och de globala målen i Agenda 2030. De fann att miljömålen med några undantag korrelerar väl med miljödimensionen i Agenda 2030, och förordade att en utveckling av nya etappmål ska ta hand om dessa luckor (dnr Fi2016/01355/SFÖ). De miljömålsansvariga myndigheterna är Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Strålsäkerhetsmyndigheten samt Sveriges geologiska undersökning.

I skrivelsen (s. 32) anför regeringen att arbetet med miljömålen även kan bidra till genomförandet av internationella åtaganden. Miljömålen ger på detta vis en grund för Sveriges engagemang internationellt samtidigt som de internationella åtagandena påverkar vårt nationella arbete. Miljömålen är en utgångspunkt och ger ett mervärde i det nationella genomförandet av de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Dagens globala utmaningar och den universella innebörden av Agenda 2030 visar tydligt behovet av ett samstämmigt agerande mellan olika politikområden. PGU innebär att åtgärder inom samtliga politikområden ska utformas på ett sådant sätt att de främjar en rättvis och hållbar utveckling.

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 20 efterfrågas en bred översyn och uppdatering av miljömålssystemet som anpassar det till och förenar det med FN:s hållbarhetsmål och ett bredare arbete för hållbar utveckling. Motionärerna anför att det svenska miljömålssystemet tar sikte på 2020 och att det finns behov av att bestämma hur det svenska hållbarhetsarbetet ska stärkas och utvecklas efter 2020. Med nya hållbarhetsmål kan man enligt motionärerna, utan att sänka ambitionsnivån, arbeta för att förstärka och effektivisera miljöarbetet och samtidigt integrera det med hållbarhetsarbetet, såväl nationellt som internationellt.

Enligt motion 2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 1 finns det behov av att göra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare. I samma motion (yrkande 2) framhålls vidare att förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Vågar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) måste aktualiseras.

I kommittémotion 2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 24 framhålls vikten av att fortsätta, utveckla och stärka miljömålsarbetet. Motionärerna anför bl.a. att arbetet bör bedrivas i samarbete mellan myndigheter, akademien, näringslivet och olika organisationer för att på lokal, regional och nationell nivå öka engagemanget för en levande planet.

Kompletterande uppgifter

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 för hållbar utveckling. Genom de globala målen och Agenda 2030 för hållbar utveckling har världens länder åtagit sig att fr.o.m. den 1 januari 2016 till 2030 utrota fattigdomen och hungern överallt, att bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, att bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, att skydda de mänskliga rättigheterna och främja jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt samt att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Världens

länder har beslutat att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt och anständigt arbete för alla med hänsyn till olika nivåer av nationell utveckling och kapacitet.

I juni 2018 beslutade regeringen om en nationell handlingsplan för 2018–2020 för genomförandet av Agenda 2030. Enligt regeringen innebär genomförandet en successiv omställning av Sverige som modern och hållbar välfärdsstat, på hemmaplan och som en del av det globala systemet. I handlingsplanen beskriver regeringen ett antal centrala åtgärder för hållbar utveckling som förväntas ge resultat och effekter under kommande år. Nyckeln till ett framgångsrikt genomförande av agendan är enligt regeringen att det i samhället finns en bred delaktighet i omställningen. Med handlingsplanen avser regeringen att underlätta för olika samhällsaktörers bidrag till en fortsatt omställning samt att ge fortsatt kraft till den politik som regeringen driver för hållbarhet. Handlingsplanen lyfter fram sex tematiska fokusområden och därutöver fyra nyckelfaktorer för genomförandet. Handlingsplanen fokuserar på det nationella genomförandet av Agenda 2030, men omfattar även Sveriges bidrag till det globala genomförandet av agendan.

Som en del i Sveriges genomförande av Agenda 2030 tillsatte regeringen i mars 2016 en delegation med uppgift att stödja och stimulera arbetet. Mandatet löpte fram till mars 2019. Delegationen har haft i uppdrag att föreslå en övergripande handlingsplan till regeringen, främja informations- och kunskapsspridning och att förankra Agenda 2030 genom en bred dialog med olika samhällsaktörer. I mars 2019 överlämnade delegationen sitt slutbetänkande, Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet (SOU 2019:13) till regeringen. Slutbetänkandet har remitterats och remissvaren ska ha inkommit till Miljödepartementet senast den 24 juni 2019. Slutbetänkandet innehåller en mängd förslag som sammantaget ska skapa förutsättningar för att uppnå målen enligt Agenda 2030. Förslagen handlar om långsiktighet och politisk förankring, om att stärka förutsättningarna att arbeta med hållbar utveckling i staten, om stärkt kunskap, forskning och innovation, om att stärka förutsättningarna på regional och lokal nivå, om att skapa öppna och återkommande forum för dialog och om näringslivets roll i genomförandet. Delegationens utgångspunkt har varit att agendan ska genomföras i de ordinarie processerna eftersom kraften i dessa kan bidra till att genomföra agendan så snabbt och effektivt som möjligt. Ordinarie processer ger också möjlighet till inkludering av olika samhällsaktörer. Delegationens förslag är därför att kapaciteten i de ordinarie processerna ska förstärkas. Genom förslagen kommer beslut som tas framöver på ett bättre sätt än i dag att bidra till genomförandet av agendan. Därmed stöds en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

I regeringens proposition 2009/10:155 Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete anfördes följande om vad som avses med tidsperioden en generation (s. 31):

Det nuvarande systemet med miljö kvalitetsmål infördes efter förslag i propositionen Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart samhälle

(prop. 1997/98:145). En utgångspunkt var det övergripande målet för miljöpolitiken – att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. I den propositionen finns inget tydligt svar på frågan vad begreppet en generation innebär. Som skäl till sin bedömning angav den dåvarande regeringen tidsintervallet ”omkring 2020–2025” (s. 19–20). I propositionen Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag (prop. 2004/05:150, s. 14) konstaterar den dåvarande regeringen att dess strävan är att de stora miljöproblemen ska vara lösta 25 år efter det att riksdagen fastställde systemet med miljö kvalitetsmål. Det är dock inte redovisat som regeringens bedömning. Därmed har det saknats tydlig vägledning i vilket tidsperspektiv som miljö kvalitetsmålen ska ses. Miljömålsrådet använder 2020 som utgångspunkt för sin bedömning av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen. [...] I ett målstyrningssystem är mål vanligtvis tidsbestämda. Vi ser att det i arbetet med uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålen finns behov av en definierad tidpunkt att bedöma måluppnåelsen mot. År 2020 har utvecklats till praxis i det arbetet och kan med fördel användas även fortsättningsvis.

I mars 2015 presenterade Miljömyndighetsutredningen sitt slutbetänkande Vågar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43). Utredningens uppdrag hade varit att pröva förutsättningarna för en tydligare, effektivare och mer ändamålsenlig myndighetsstruktur och ett bättre resursutnyttjande för myndigheterna. Slutbetänkandet har remitterats, och enligt upplysningar från Regeringskansliet (Miljödepartementet) har det utmynnat i följande när det gäller respektive förslag:

Förslaget att ta bort uppgiften att verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås i förordningarna med instruktion för de 26 myndigheter som i dag ingår i miljö målssystemet samt länsstyrelseinstruktionen: Andemeningen i det som anförs i budgetpropositionen för 2016 (2015/16:1 utg.omr. 20 s. 18) är att styrningen av myndigheterna ska stärkas. Regeringen har valt att dels gå den väg som beskrivs i propositionen, dels etablera Miljömålsrådet. Myndigheterna analyserar och verksamhetsanpassar själva, och det är inte något som regeringen gör.

Förslaget att i 3 § myndighetsförordningen (2007:515) införa en ny uppgift som innebär att myndighetsledningen ska se till att verksamheten främjar en hållbar utveckling och bidrar till att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen: Jfr kommentaren vid ovanstående förslag. Ca 190 myndigheter omfattas av miljöledningsförordningen, och det är därför inte nödvändigt att införa en sådan ny uppgift. Dessutom anser regeringen att det är viktigt att 26 myndigheter har ett fortsatt utpekat ansvar för miljö kvalitetsmål och generationsmålet.

Förslaget att Naturvårdsverkets uppgift att vart fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av resultatet i förhållande till generationsmålet och miljö kvalitetsmålen ska utgå ur Naturvårdsverkets instruktion: Regeringen avser inte att i nuläget ändra formerna för den fördjupade utvärderingen.

Förslaget att ge Formas en ny uppgift som innebär att regelbundet genomföra och till regeringen redovisa resultatet av en samhällsövergripande utvärdering av effekterna av miljöarbetet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen: Då regeringen inte avser att

ändra formerna för den fördjupade utvärderingen, se föregående punkt, så avser regeringen i nuläget inte heller gå vidare med detta förslag.

Förslaget att det som i dag är inomstatliga bidrag mellan till exempel Naturvårdsverket och länsstyrelserna i stället ska tilldelas respektive länsstyrelse i form av direkta anslag/anslagsposter: Regeringen har tidigare genom regleringsbrev och finansiell styrning ökat dispositionsrätten för länsstyrelserna, vilket innebär att länsstyrelserna disponerar medel direkt från utg.omr. 20 i linje med utredningens förslag. Riksdagens beslut om anslagsnivåer för 2019 innebär dock en kraftig sänkning jämfört med regeringens förslag för flera av de här relevanta anslagen, vilket har inneburit att de medel som ställs till länsstyrelsernas disposition minskat.

Förslaget att en ny myndighet inrättas med huvuduppgifterna att bevilja tillstånd enligt kapitlen 9, 11, 13–15 i miljöbalken, att utöva tillsyn och att ge tillsynsvägledning: Utredningens förslag om en ny miljötillsynsmyndighet har inte föranlett några åtgärder, utan avslutades genom regeringens beslut att tillsätta miljötillsynsutredningen. Miljötillsynsutredningen har lämnat sitt betänkande, Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet (SOU 2017:63). Utredningens övergripande slutsats var att organisationen för miljötillsyn inte bör ändras. Utredningen har lämnat en rad förslag på olika åtgärder vars syfte är att stärka tillsynsmyndigheterna och öka förutsättningarna för en effektivare och enhetlig tillsyn. Betänkandet har remitterats och en majoritet av instanserna är positiva till utredningen och den övergripande slutsatsen samt förslagen i övrigt.

Förslaget att möjligheterna för Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelserna att föra talan i målet för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen ska upphöra: I och med att förslaget om ny myndighet inte har föranlett några åtgärder så har inte heller detta förslag aktualiserats.

Förslaget att vattenmyndigheterna avvecklas och att deras verksamhet flyttas till Havs- och vattenmyndigheten: Regeringen har den 14 september 2017 tillsatt en utredning gällande översyn av vattenförvaltningens organisation (dir 2017:96). Utredningen ska bl.a. föreslå hur organisationen bör vara utformad för att underlätta en effektiv, samordnad, förankrad och ändamålsenlig förvaltning av yt- och grundvatten som uppfyller ramdirektivets krav. Utredningen ska redovisas i oktober 2019.

Förslaget att Formas får en ny uppgift som innebär att vetenskapligt utvärdera tillämpad och ny forskning inom miljöområdet: Formas har sedan årsskiftet 2017/18 bl.a. i uppgift att ”genom systematisk utvärdering, analyser och sammanställningar av resultat från publicerad forskning ta fram underlag som kan utgöra ett vetenskapligt stöd för utveckling av kostnadseffektiva styrmedel och åtgärder i arbetet med att uppnå det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt”. Uppgiftens genomförande styrs genom Rådet för evidensbaserad miljöanalys vid Formas.

Miljömålsrådet inrättades av regeringen 2014 och är en plattform för fler åtgärder och ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för att nå Sveriges miljömål. Miljömålsrådet presenterar den 1 mars varje år åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra för att öka takten i arbetet med att nå

miljömålen. Miljömålsrådets uppdrag pågår till den 6 maj 2022. Rådet består av chefer för 18 myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. I oktober 2018 lämnade Miljömålsrådet sin delredovisning för de första fyra åren av uppdraget att öka takten i arbetet med att nå Sveriges miljömål. I rapporten redovisas alla åtgärder som rådet har initierat och genomfört i samverkan samt alla förslag som rådet har lämnat till regeringen under denna period. De har också gjort en egen utvärdering av sitt arbete där de kom fram till att de samverkansåtgärder som de gemensamt arbetat med leder till konkreta resultat som troligen inte hade kommit till stånd om inte rådet hade funnits.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bedriver Sverige ett ständigt pågående arbete för en i olika hänseenden hållbar utveckling och för att nå såväl de nationella miljömålen som FN:s hållbarhetsmål. Av redovisningen ovan framgår dels att regeringen under den föregående mandatperioden arbetade aktivt med miljömålen, dels hur regeringen har tagit hand om de förslag som Miljömyndighetsutredningen presenterade i sitt slutbetänkande. Det förhållandet att 2020 används som utgångspunkt för att bedöma möjligheten att nå de nu uppsatta miljö kvalitetsmålen bör inte tolkas som att Sverige inte även efter den tidpunkten på bred front ska fortsätta det viktiga miljöarbetet. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2018/19:1946 (C) yrkandena 1 och 2, 2018/19:2315 (MP) yrkande 24 och 2018/19:2426 (C) yrkande 20 lämnas utan vidare åtgärd.

Stärkt lokal och kommunal miljö- och klimatmakt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att stärka den lokala miljö- och klimatmakten genom ökade möjligheter till beslutsfattande på lokal nivå.

Jämför reservation 2 (C, KD) och 3 (C).

Skrivelsen

Av skrivelsen framgår bl.a. följande om det regionala och lokala miljöarbetet (s. 28):

Regeringen anser att den lokala och regionala nivån är grundläggande för arbetet med att nå miljömålen. Miljömålen är högt ställda mål och kräver ett aktivt och långsiktigt arbete för en hållbar utveckling på alla politiska nivåer, inte minst de regionala och kommunala. Länsstyrelserna genomför miljöpolitiken på regional nivå. Varje länsstyrelse har, liksom de 26 nationella myndigheterna, ett ansvar i för att verka för att miljömålen nås. Länsstyrelsen har även ansvar för att samordna det regionala mål- och

uppföljningsarbetet. Det omfattar att utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram i bred förankring i länet, att stödja kommunerna med underlag i deras arbete med miljömålen och att verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen. [...] Landstingen spelar en viktig roll i det regionala arbetet för att nå miljömålen och mål inom folkhälsa. Landstingens verksamhet har miljöpåverkan Landstingen spelar en viktig roll i det regionala arbetet för att nå miljömålen och mål inom folkhälsa. Landstingens verksamhet har miljöpåverkan främst genom upphandling, läkemedelsanvändning, kemikalieförbrukning, kollektivtrafik och transporter, liksom energianvändning och avfall.

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 59 framhålls behovet av att stärka den lokala miljö- och klimatmakten genom att fler beslut om miljöregler och miljöavgifter ska kunna fattas lokalt. På liknande sätt anförs i kommittémotion 2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 3 att lagstiftningen bör ses över så att rådigheten över fler styrmedel kan läggas på lokal nivå. Motionärerna anför bl.a. att landets kommuner har olika förutsättningar och att det är viktigt att statliga initiativ, styrmedel och skatter inte missgynnar någon del av landet. Genom att ge rådigheten över fler styrmedel till kommunerna kan dessa själva genomföra åtgärder som bäst passar deras geografiska förutsättningar.

I kommittémotion 2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 60 anförs motionärerna att regelverk ska utformas för att kommuner som vill satsa på spjutspetsteknik eller testa nya tekniker ska kunna göra det. Enligt motionärerna ska kommuner och regioner som vill använda ekonomiska styrmedel som t.ex. trängselskatter kunna göra det. Motionärerna anser vidare att det ska vara tillåtet att utforma regler och avgifter efter miljöprestanda och råda över eventuella intäkter som dessa ger.

Kompletterande uppgifter

Rättslig reglering m.m.

Med normgivningsmakten avses rätten att besluta om rättsregler, dvs. sådana regler som är bindande för enskilda och myndigheter och som gäller generellt. I regeringsformen (RF) benämns sådana regler föreskrifter. Normgivningsmakten regleras i huvudsak i 8 kap. regeringsformen, men bestämmelser om normgivning finns även i andra kapitel i regeringsformen samt i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 RF ska föreskrifter meddelas genom lag om de avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Enligt 8 kap. 9 § RF kan riksdagen bemyndiga en kommun att meddela föreskrifter enligt 2 § första stycket 2 om föreskrifterna avser

1. avgifter eller
2. skatt som syftar till att reglera trafikförhållandena i kommunen.

Bestämmelsen i 8 kap. 9 § RF kommenteras närmare i Holmberg m.fl., Grundlagarna (publicerad i Zeteo den 13 maj 2016). I denna lagkommentar anförts att 8 kap. 9 § RF reglerar möjligheterna för riksdagen att delegera normgivningsmakt direkt till kommunerna. De kommunala avgifterna kan sägas vara av tre olika slag: tvångsmässiga offentlighetsrättsliga avgifter (belastande avgifter), frivilliga offentlighetsrättsliga avgifter (icke-belastande avgifter) och övriga frivilliga avgifter (privaträttsliga avgifter). De offentlighetsrättsliga avgifterna flyter in som avgifter i kommunernas obligatoriska verksamhet och de privaträttsliga som en följd av kommunernas fakultativa verksamhet. När det gäller de belastande avgifterna ger denna paragraf en möjlighet för riksdagen att delegera rätten att besluta om sådana avgifter direkt till kommunerna.

När det gäller kommunala avgifter (punkt 1) omfattar bemyndigandet endast avgifter som omfattas av 8 kap. 2 § första stycket 2 RF, dvs. de belastande avgifterna. En kommun kan tvinga en enskild att ta i anspråk en prestation inom en verksamhet som kommunen ålagts av riksdagen. Den enskilde kan då vara tvungen att betala en avgift för prestationen. Avgiften är således tvångsmässig eftersom den enskilde helt saknar möjlighet att undgå avgiftsskyldigheten. Exempel på sådana avgifter är sotningsavgifter och renhållningsavgifter. Behörigheten att besluta om belastande kommunala avgifter kan ges åt kommunerna inte bara direkt av riksdagen med stöd av nu aktuell bestämmelse utan även genom subdelegation från regeringen enligt numera 8 kap. 10 § RF (se prop. 1973:90 s. 317).

När det gäller parkeringsavgifter och trängselskatt (punkt 2) är det, enligt 8 kap. 2 § RF jämförd med 8 kap. 3 §, en grundläggande princip att riksdagen har exklusiv normgivningskompetens på skatteområdet. Däremot är delegation möjlig när det gäller föreskrifter om avgifter. Frågan om gränsdragningen mellan skatter och avgifter har aktualiserats när det gäller kommunala parkeringsavgifter och s.k. trängselskatter.

Parkeringsavgifter regleras i lagen (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgifter för vissa upplåtelse av offentlig plats m.m. Den har alltså tillkommit före nuvarande RF. En särskild utredning, Parkeringsutredningen, ansåg att det fanns skäl att anta att parkeringsavgifterna är att betrakta som en skatt enligt RF. Det skulle alltså inte vara möjligt att ersätta 1957 års lag med en ny lag. Parkeringsutredningen förordade därför att parkeringsavgifternas konstitutionella status skulle övervägas särskilt (SOU 2006:109 s. 128 f.). Grundlagsutredningen ansåg det angeläget att föreskrifter om kommunala parkeringsavgifter kan meddelas av kommuner även i framtiden. Detta innebar visserligen ett avsteg från den grundläggande principen om riksdagen som ensam lagstiftare på skatteområdet. Utredningen framhöll att det dock var en etablerad ordning att kommuner meddelar föreskrifter om parkeringsavgifter och att det är fråga om en pålaga som får anses ligga i gränslandet mellan

skatter och avgifter och således inte hör till de centrala delarna av skatteområdet. De kommunala parkeringsavgifterna förutsätter dessutom föreskrifter med bl.a. detaljerade geografiska uppgifter som lämpligast meddelas på kommunal nivå. Grundlagsutredningens bedömning var därför att föreskrifter om parkeringsavgifter bör kunna meddelas av kommuner även fortsättningsvis (SOU 2008:125 s. 562 f.).

Motsvarande problematik gäller de s.k. trängselskatterna, dvs. de pålagor som läggs på trafikanter som kör bil i Stockholms och Göteborgs kommuner enligt lagen (2004:629) om trängselskatt. Den skatten är konstruerad som en statlig skatt. Såväl trängselskatt som kommunala parkeringsavgifter är pålagor som inte bara tas ut av en kommuns egna medlemmar. Den kommunala beskattningsrätten är begränsad till de egna medlemmarna. Detta är emellertid en kommunalrättslig och inte en konstitutionell princip, och den ansågs därför inte utgöra ett hinder på grundlagsnivå för kommunal normgivning om trängselskatt eller parkeringsavgifter. Enligt Grundlagsutredningen borde de konstitutionella hindren för kommunerna att meddela föreskrifter om trängselskatt tas bort.

Grundlagsutredningen ansåg det emellertid inte vara lämpligt att ge kommunerna en rätt direkt grundad på RF att besluta föreskrifter om trängselskatt och parkeringsavgifter. Det ansågs dessutom rimma mindre väl med RF:s grundprincip för normgivning att ge kommunerna en sådan rätt. RF bygger på att normgivningsmakten är fördelad mellan riksdagen och regeringen och att normgivning av andra organ måste ha stöd i ett bemyndigande. Kommunernas föreskriftsrätt på området borde därför förutsätta delegation (SOU 2008:125 s. 563). I likhet med vad som gäller för de kommunala avgifterna ansågs det att delegationen inte skulle gå via regeringen, utan en möjlighet till direktdelegation föreslogs. Uttrycket trafikförhållanden har valts för att täcka både färd med fordon och parkering. Även om uttrycket i och för sig täcker även andra pålagor ansågs det inte kunna ge upphov till några tillämpningsproblem eftersom den närmare omfattningen av den föreskriftsrätt som delegeras bör framgå av riksdagens beslut (SOU 2008:125 s. 564). Regeringen och riksdagen anslöt sig till förslagen (prop. 2009/10:80 s. 226 f., bet. 2009/10:KU19 s. 57 f.). Det har i RF inte lagts fast hur regleringen ska utformas. Frågan huruvida och på vilket sätt möjligheten till delegation ska utnyttjas får riksdagen ta ställning till genom lag.

Övriga uppgifter

I februari 2013 överlämnade Vägtullsutredningen sitt slutbetänkande Trängselskatt – delegation, sanktioner och utländska fordon (SOU 2013:3) till regeringen. Utredningen har bl.a. analyserat förutsättningarna och vilka villkor som bör gälla för riksdagens delegation av föreskriftsrätt till kommuner när det gäller trängselskatt. Utredningen har också tagit ställning till vilket organ som ska få intäkterna från trängselskatten och till vilket organ delegationen

bör ges. Vidare har utformningen av påminnelse- och sanktionsavgifter vid utebliven betalning analyserats. Utredningen anser bl.a. att riksdagen även i fortsättningen ska meddela de huvudsakliga föreskrifterna och att skatten ska vara statlig. Utredningen bedömer att övervägande skäl talar emot en delegation av föreskriftsrätten till kommuner i de områden som för närvarande omfattas av trängselskatt, dvs. Stockholm och Göteborg. Det beror främst på att det redan har beslutats att stora statliga investeringar delvis ska finansieras med intäkter från trängselskatten. I enlighet med utredningsdirektiven lämnar utredningen dock ett förslag på hur en delegation av föreskriftsrätten skulle kunna utformas.

Enligt uppgift från Regeringskansliet (Finansdepartementet) är Vägtullsutredningens förslag under beredning inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av redovisningen ovan ska föreskrifter meddelas genom lag om de avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Gällande rätt medger dock att riksdagen i viss utsträckning överlåter normgivningsmakt till kommunerna när det gäller frågan om att meddela föreskrifter om avgifter. Enligt utskottets mening saknas det anledning att ta initiativ till någon ändring när det gäller de rättsliga förutsättningarna för att på lokal och kommunal nivå kunna meddela föreskrifter som gäller miljöavgifter och liknande. Utskottet avstyrker därför motionerna 2018/19:2426 (C) yrkande 59 och 2018/19:2726 (KD) yrkande 3. När det gäller skatter är det en grundläggande princip att riksdagen har exklusiv normgivningskompetens på skatteområdet, men med stöd av 8 kap. 9 § andra stycket RF har riksdagen möjlighet att till kommuner delegera rätten att meddela föreskrifter om bl.a. trängselskatt. Frågan om, och i så fall på vilket sätt, denna konstitutionella möjlighet till delegation ska utnyttjas har utretts av Vägtullsutredningen. Detsamma gäller frågan om bl.a. vilket organ som i så fall ska få intäkterna från trängselskatten. Utredningens förslag är under beredning inom Regeringskansliet, och i avvaktan på utfallet av detta arbete föreslår utskottet att motion 2018/19:2426 (C) yrkande 60 avslås.

Tillståndsprocesser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller motionsyrkanden om att införa ett s.k. grönt spår för att förbättra tillståndsprocesserna, bl.a. genom skyndsammare handläggning och proaktivt arbete.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om att på olika sätt förändra tillståndsprocesserna.

Jämför reservation 4 (S, V, MP), 5 (KD) och 6 (KD).

Motionerna

Kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 106 handlar om företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder. Enligt motionärerna behövs åtgärder för att effektivisera miljöprövningarna och för att förkorta handläggningstiderna. Det behöver också införas ett grönt spår för tillståndsprövningar som innebär att företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder kan ges en mer skyndsam handläggning. Även motion 2018/19:1067 av Emilia Töyrä och Linus Sköld (båda S) handlar om behovet av effektiva tillståndsprocesser.

I kommittémotion 2018/19:164 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 15 anför motionärerna att antalet handläggare vid tillståndsmyndigheterna måste öka och att myndigheterna vid handläggning av miljötillstånd i större omfattning än i dag måste arbeta proaktivt och behjälpligt mot företag som vill expandera. Motionärerna anför också att det bör införas en bortre tidsgräns för hur lång handläggningstiden får vara i ett tillståndsärende. Även motion 2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 3 handlar om att överväga möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden i syfte att korta ned handläggningstiderna.

I motion 2018/19:1702 av Sten Bergheden framhålls behovet av att se över möjligheten att fastställa en maxgräns för handläggnings- och tillståndsprövningstiden när det gäller nya djurstallar.

Enligt kommittémotion 2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 4 bör investeringar i miljö- och klimateffektiv teknik underlättas genom förändrade tillståndsprocesser och förändrad tillsyn för att bättre beakta de samlade miljöeffekterna, och detta bör ske med hjälp av en riskbaserad prövning och en effektivare myndighetsutövning.

Enligt kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 15 bör prövningen av djurhållande verksamhet koncentreras till färre miljöprövningsdelegationer. I samma motion (yrkande 16) föreslås att kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktig verksamhet ska tas bort. Enligt motionärerna innebär detta krav såväl extra kostnader för den enskilde som att det tar längre tid att genomföra verksamhetsförändringar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Frågan om tillståndprocesser och handläggningstider har på senare år varit föremål för behandling i riksdagen vid ett flertal tillfällen och har lett till flera tillkännagivanden i dessa frågor.

I mars 2017 föreslog näringsutskottet ett tillkännagivande om att alla myndigheter som företag kommer i kontakt med ska sätta tydliga tidsgränser för sina handläggningstider. Utskottet anförde följande:

Utskottet noterar att regeringens mål för att servicen till företag ska bli bättre är att det ska bli enklare att lämna uppgifter och att handläggningstider ska kortas. Vidare noterar utskottet att regeringen gett Tillväxtverket m.fl. myndigheter i uppdrag att följa upp och arbeta gentemot målen för förenklingsarbetet, bl.a. för att minska handläggnings-tiderna. Utskottet anser att regeringens insatser är lovvärda men otillräckliga. Många företag upplever att regelverken är krångliga och att mycket tid går åt till administration och handläggningstider. Enligt utskottets uppfattning kan detta vara såväl ett konkurrenskraftsproblem som en tröskel för företag att starta eller växa. Utskottet anser därför att regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att alla myndigheter som företag kommer i kontakt med ska sätta tydliga tidsgränser för sina handläggningstider.

Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (bet. 2016/17:NU12, rskr. 2016/17:192). I regeringens skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 anför regeringen följande om tillkännagivandet (s. 262):

Regeringen uppdrog den 20 juli 2017 åt Tillväxtverket att ta fram ett kunskapsunderlag som visar hur myndigheternas handläggningsprocesser påverkar företagets konkurrenskraft och utveckling samt ge förslag på vilka åtgärder och metoder som är effektiva och ändamålsenliga för att korta handläggningstiderna. Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2018. Regeringen har därefter den 7 juli 2018 uppdragit åt Tillväxtverket att lämna förslag om kortare handläggningsprocesser för företag i besöksnäringen. Uppdraget ska redovisas senast den 15 februari 2019 (N2018/04122/FF). Ärendet bereds vidare.

I maj 2017 föreslog miljö- och jordbruksutskottet ett tillkännagivande om förenklade och förkortade tillståndprocesser och anförde följande:

Utskottets utgångspunkt är naturligtvis att det är bra att Sverige har en krävande miljölagstiftning. Verksamheter som påverkar miljön negativt ska prövas noga, och hårda krav ska ställas på dessa för att skydda miljön. Samtidigt måste tillståndprocesserna utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar eller fördyrar investeringar som moderniserar verksamheter, skapar jobb och tillväxt och i slutändan ofta minskar den samlade miljöpåverkan. Myndigheternas prövningar och krav på underlag ska vara enkla, förutsägbara och effektiva. En del i detta är att kraven på det underlag som krävs för prövning av en viss fråga inte ska ställas högre än vad som är motiverat av miljöskäl. En annan del som måste åtgärdas är de generellt sett långa handläggningstiderna i tillståndsärenden. I detta avseende kan det t.ex. övervägas om företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder, och då ofta måste söka om sina tillstånd, bör premieras genom att ges en ”grön gräddfil” – dvs. en skyndsammare handläggning – i tillståndshandlingen. Vidare bör det ställas upp tydliga mål

för hur lång tid handläggningen bör få ta i normalfallet i olika slags tillståndsärenden. Redovisningen ovan visar i och för sig att det pågår vissa arbeten för att förenkla tillståndsprocesserna och förkorta handläggningstiderna, men det finns ändå starka skäl att ta ytterligare steg i den riktning som utskottet nu har beskrivit för att förbättra tillståndsprocesserna.

Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (bet. 2016/17:MJU22, rskr. 2016/17:289). I regeringens skrivelse 2018/19:75 anför regeringen följande om arbetet med tillkännagivandet (s. 203 f.):

Den av Regeringskansliet tillsatta utredningen som behandlar de aktuella frågorna (M2018/00234/Me) har redovisats till Regeringskansliet (Ds 2018:38). Slutsatserna och förslagen i utredningen bereds inom Regeringskansliet. Naturvårdsverket har i september 2017, med anledning av uppdrag i regleringsbrev för 2017, redovisat förslag till modell för att årligen upprätta och redovisa statistik om miljötillståndsprovningar. Länsstyrelserna och Domstolsverket har därefter i februari respektive mars 2018 redovisat kompletterande uppdrag i regleringsbrev för 2018 om hur de kan bidra till en sammanhållen statistikredovisning avseende miljöprovning. Regeringen har gett i uppdrag till länsstyrelserna och Domstolsverket att fr.o.m. 2020 bidra till en sammanhållen statistikredovisning. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att förbereda så att myndigheten fr.o.m. 2021 kan ansvara för att ta emot, sammanställa analysera och presentera den statistik som övriga myndigheter bidragit med. Punkten är inte slutbehandlad.

Under hösten 2017 behandlade riksdagen regeringens proposition 2016/17:200 Miljöbedömningar. I propositionen föreslog regeringen att det, bl.a. till följd av vissa EU-direktiv och ett behov av att systematisera om kapitlet för att underlätta tillämpningen, skulle införas ett nytt 6 kap. i miljöbalken. Riksdagen beslutade att, med vissa ändringar i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna och vissa ändringar av redaktionell karaktär, anta regeringens lagförslag (bet. 2017/18:MJU5, rskr. 2017/18:20).

Miljö- och jordbruksutskottet föreslog därefter under våren 2018 ett tillkännagivande om att ytterligare reformera tillståndsprocesserna för miljöpåverkande verksamheter. I sitt ställningstagande anförde utskottet följande:

Inledningsvis kan framhållas att utskottet ser positivt på de arbeten som nu pågår med anledning av det senaste årets tillkännagivanden om tillståndsprocesser och handläggningstider. Utskottets förhoppning är också att de nyligen gjorda ändringarna i bl.a. miljöbalken så småningom ska leda till en positiv utveckling när det gäller att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna, vilket var ett av syftena med lagändringarna. Enligt utskottet finns det dock starka skäl för att ytterligare fortsätta arbetet med att förbättra tillståndsprocesserna. Det är bl.a. viktigt att de förslag till åtgärder för effektivisering och förkortade handläggningstider som Tillväxtverket nyligen har presenterat omsätts i konkreta åtgärder. Detsamma gäller det som Naturvårdsverket har anförts och föreslagit med anledning av de regeringsuppdrag som verket redovisade i september och december 2017.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2017/18:MJU19, rskr. 2017/18:217). I regeringens skrivelse 2018/19:75 (s. 209) anför

regeringen följande om vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av tillkännagivandet:

Den av Regeringskansliet tillsatta utredningen som behandlar de aktuella frågorna (M2018/00234/Me) har redovisats till Regeringskansliet genom Ds 2018:38. Slutsatserna och förslagen i utredningen bereds inom Regeringskansliet. Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och Domstolsverket har redovisat uppdrag om hur en sammanhållen statistikredovisning avseende miljöprövning kan göras, enligt ovan. Regeringen har gett i uppdrag till länsstyrelserna och Domstolsverket att fr.o.m. 2020 bidra till en sammanhållen statistikredovisning. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att förbereda så att myndigheten fr.o.m. 2021 kan ansvara för att ta emot, sammanställa analysera och presentera den statistik som övriga myndigheter bidragit med. Punkten är inte slutbehandlad.

Den utredning (Ds 2018:38 Anpassad miljöprövning för en grön omställning) som nämns i regeringens skrivelse 2018/19:75, och som är under beredning inom Regeringskansliet, behandlar bl.a. frågan huruvida det är möjligt och ändamålsenligt att införa en skyndsammare handläggning av mål och ärenden som gäller miljöförbättrande åtgärder eller verksamheter. Vidare behandlas ändamålsenligheten med handläggningsmål för miljöprövningsdelegationerna och mark- och miljödomstolarna. Utredningen behandlar även andra effektiviseringsförslag som skulle kunna bidra till en effektivare och mer ändamålsenlig miljöprövningsprocess.

Näringsutskottet föreslog nyligen ett tillkännagivande om enklare och kortare tillståndsprocesser för gruv- och mineralnäringen. I ställningstagandet anförde utskottet bl.a. följande:

För att stärka den svenska gruv- och mineralnäringen vill utskottet understryka att enklare, kortare och mer förutsebara tillståndsprocesser för gruvverksamhet är av särskild vikt. Dessa processer måste vara utformade på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar eller fördröjer investeringar som moderniserar verksamheter och skapar jobb och tillväxt. Tillståndsprocesserna är i dag dessvärre långsamma och utdragna och dessutom spridda på flera olika myndigheter.

Mot denna bakgrund ser utskottet naturligtvis positivt på att regeringen, efter flera tillkännagivanden från riksdagen, under 2018 tillsatte en utredning med uppdrag att se över möjligheterna till effektivare miljötillståndsprocesser. Utskottet noterar att uppdraget redovisades för regeringen hösten 2018 i promemorian Anpassad miljöprövning för en grön omställning (Ds 2018:38). Dessvärre har ännu inga konkreta förslag presenterats. Eftersom problemen med långsamma och utdragna tillståndsprocesser fortfarande inte är lösta ser utskottet det som angeläget att riksdagen påtalar för regeringen att den skyndsamt bör överväga och vidta de åtgärder som behövs för att komma till rätta med nämnda problematik. Utskottet vill i sammanhanget särskilt framhålla möjligheten att ge en myndighet, exempelvis SGU (Bergsstaten), i samråd med andra berörda myndigheter ansvar för hela tillståndsprocessen.

Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att den snarast bör vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som har vidtagits.

Den 9 maj beslutade riksdagen i enlighet med utskottets förslag (bet. 2018/19:NU11, rskr. 2018/19:209).

Utskottets ställningstagande

Utskottets utgångspunkt är, liksom tidigare, att det är bra att Sverige har en miljölagstiftning som ställer hårda krav vid prövningen av verksamheter som påverkar miljön negativt. Utskottets inställning i det avseendet har inte förändrats. Utskottet vill samtidigt betona vikten av att tillståndprocesserna utformas på ett sådant sätt att de inte i onödan hindrar, försenar eller fördyrar investeringar som miljöanpassar verksamheter och åtgärder som bidrar till hållbar tillväxt. Utskottet ser naturligtvis positivt på det arbete som pågår när det gäller frågan om att effektivisera, förkorta och förenkla tillståndprocesserna, men konstaterar samtidigt att det finns mer att göra. Utskottet vill här särskilt betona behovet av att införa ett s.k. grönt spår, dvs. en skyndsammare handläggning av mål och ärenden som gäller miljöförbättrande åtgärder eller verksamheter. Möjligheten och ändamålet med att införa ett sådant spår bör därför noga övervägas. För att realisera ett grönt spår, och för att i övrigt förkorta handläggningstiderna, behövs ett mer proaktivt arbete där företag och andra sökande i större utsträckning än i dag kan få stöd och råd om hur tillståndprocesserna fungerar. En sådan satsning kommer att medföra samhällsekonomiska fördelar i form av bl.a. nya arbetstillfällen och ökade skatteintäkter. Vidare kan förkortade handläggningstider underlätta moderniseringar och satsningar på miljöförbättrande åtgärder, vilket i sin tur kommer att bidra till en minskad miljöpåverkan. Trots det förändringsarbete som redan pågår finns det således behov av att ta ytterligare steg för att förbättra tillståndprocesserna på det sätt som utskottet nu beskrivit. Detta bör ges regeringen till känna. Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna 2018/19:164 (SD) yrkande 15 och 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 106.

Utskottet föreslår att motionerna 2018/19:1067 (S), 2018/19:1702 (M), 2018/19:1946 (C) yrkande 3, 2018/19:2426 (C) yrkande 4 och 2018/19:2736 (KD) yrkandena 15 och 16 lämnas utan åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad som anförts ovan.

Frågor om äganderätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förändringar i regleringen av äganderätten i vanlig lag och om kompensation vid inskränkningar i ägande- och brukanderätten.

Jämför reservation 7 (M, SD, KD), 8 (M, SD, KD) och 9 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7 framhåller motionärerna behovet av att tillsätta en äganderättsutredning som ska undersöka statusen för äganderätten i Sverige, med särskilt fokus på de gröna näringarna. Även motion 2018/19:1333 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1 och motion 2018/19:2260 av Solveig Zander (C) handlar om att stärka äganderätten.

I motion 2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarlsso (båda C) yrkande 1 framhålls vikten av att äganderätten inte urholkas. Motionärerna anför bl.a. att det är nödvändigt att lagstiftningen förtydligas i syfte att äganderätten även i fortsättningen ska ge ett starkt skydd, samtidigt som denna inte får förhindra de åtgärder som är motiverade med hänsyn till miljön.

Motion 2018/19:1328 av Kjell Jansson och Maria Stockhaus (båda M) yrkande 2 handlar om äganderätten i vanlig lag. Enligt motionärerna behövs en översyn av grundlagens skydd för den privata äganderätten, och en stärkt äganderätt skulle även kunna konkretiseras genom följdändringar i vanlig lag, t.ex. i bestämmelser om strandskydd, avverkningsförbud och vattenskydd.

I kommittémotion 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6 framhåller motionärerna att äganderätten inom jordbruket måste värnas för att stärka de svenska lantbrukarnas konkurrensförutsättningar.

I kommittémotion 2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 1 efterlyses en utredning av utformningen av modeller för kompensation för inskränkningar i brukande- och äganderätten.

Enligt motion 2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarlsso (båda C) yrkande 2 finns det behov av klara och tydliga ersättningsregler för intrång i äganderätten. Enligt motionärerna måste utgångspunkten vara att det vid begränsningar av pågående markanvändning som är att betrakta som mer än bagatellartade bör utgå full ersättning till markägaren.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 15 § första stycket RF är vars och ens egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnader, utom när det

krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Egendomsskyddet i paragrafens första stycke innebär inte att den enskildes egendom är ovillkorligt tryggad. Ingrepp av de slag som omfattas av bestämmelsen får göras, men endast om det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Vad som avses med angelägna allmänna intressen får avgöras i enlighet med vad som kan anses acceptabelt från rättssäkerhetssynpunkt i ett modernt och demokratiskt samhälle. Det kan vara fråga om samhällets behov av mark för bl.a. naturvårds- och miljöintressen, totalförsvarsändamål, bostadsbyggande, trafikleder och rekreation (prop. 1993/94:117 s. 48).

Enligt 2 kap. 15 § andra stycket RF ska den som genom expropriation tvingas avstå sin egendom vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i vanlig lag.

När det gäller inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl har man, enligt 2 kap. 15 § tredje stycket RF, endast rätt till ersättning om sådan rätt har reglerats i vanlig lag.

Enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna med ändringar och tillägg (Europakonventionen) som svensk lag. En för Sverige folkrättsligt förpliktande bestämmelse om skydd för enskildas egendom finns i artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Av artikelns första stycke följer att varje fysisk eller juridisk person ska ha rätt till respekt för sin egendom samt att ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Enligt andra stycket inskränker emellertid dessa bestämmelser inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter och viten.

31 kap. miljöbalken innehåller bestämmelser om ersättning vid ingripanden av det allmänna och vid tillståndsprövning av vattenverksamhet m.m. Enligt 31 kap. 2 § miljöbalken ska bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) gälla vid ersättning och inlösen enligt 31 kap. miljöbalken, om inte balken innehåller avvikande bestämmelser. Bestämmelser om expropriationsersättning finns i 4 kap. expropriationslagen. Enligt 31 kap. 4 och 5 §§ miljöbalken kan fastighetsägaren under vissa förutsättningar ha rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras, t.ex. när beslutet gäller föreskrifter om åtgärder och inskränkningar som rör

nationalparker, naturreservat, kulturresevat och vattenskyddsområden, bildandet av ett biotopskyddsområde och skydd för särskilda områden enligt 7 kap. 28–29 b §§ miljöbalken. Enligt 31 kap. 7 § miljöbalken betalas ersättningen, med vissa undantag, av staten eller kommunen. Enligt 31 kap. 8 § miljöbalken kan fastighetsägaren, i stället för att få ersättning på grund av inskränkningar i markanvändningen, under vissa förutsättningar ha rätt att få fastigheten inlöst.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Den 31 maj 2012 beslutade regeringen att utse en särskild utredare för att se över den lagstiftning som möjliggör inskränkningar i användningen av mark eller byggnader (rådighetsinskränkningar) av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl. Enligt direktiven skulle utredaren identifiera de fall där ersättning bör ges trots att ingripandet skett av dessa skäl och föreslå de ändringar som anses nödvändiga för att i lag ange vad som ska gälla i fråga om ersättning i de fallen. Betänkandet Ersättning vid rådighetsinskränkningar – vilka fall omfattas av 2 kap. 15 § tredje stycket regeringsformen när ersättning ska lämnas? (SOU 2013:59) överlämnades till regeringen i augusti 2013. I betänkandet anfördes bl.a. följande (s. 10 f.):

De bestämmelser i gällande rätt som möjliggör rådighetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl är många och återfinns i ett stort antal lagar, förordningar och föreskrifter. Utredningens målsättning har därför inte varit att särskilt granska varje enskilt fall där en inskränkning av mark eller byggnad av dessa skäl kan komma ifråga. I stället har målsättningen varit att granska den lagstiftning som möjliggör sådana inskränkningar på ett principiellt plan, att utreda när en rätt till ersättning bör finnas generellt och göra lagstiftaren och tillämparen uppmärksamma på hur frågan om ersättning ska hanteras i praktiken för att undvika orimliga resultat.

Det finns vissa grundläggande principer som får antas gälla generellt i fråga om rätten till ersättning vid rådighetsinskränkningar. Dessa principer går att härleda ur gällande rätt och har i lagstiftningsarbetet, i varierande grad, varit styrande för huruvida en rådighetsinskränkning ska förenas med en rätt till ersättning för den enskilde. Av dessa principer kan proportionalitetsprincipen och rättssäkerhetsprincipen nämnas. Proportionalitetsprincipen spelar en betydande roll vid lagstiftning och domstolsprövning i ärenden om rådighetsinskränkningar. Vid avgörandet av om en viss rådighetsinskränkande åtgärd är proportionerlig är rätten till ersättning en väsentlig parameter. Rättssäkerhetsaspekten och allmänna rättsgrundsatser medför att det allmännas möjligheter att inskränka en viss verksamhet utan att lämna ersättning är mindre om den enskilde har haft befogad anledning att anta att verksamheten ska få fortgå oinskränkt, än om det funnits anledning att räkna med att verksamheten inte skulle kunna fortgå oinskränkt.

Det ligger utanför denna utrednings uppdrag att granska och föreslå ändringar i de bestämmelser som möjliggör rådighetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- och säkerhetsskäl. Med hänsyn till den mängd

bestämmelser det rör sig om och hur vitt skilda områden som omfattas är det heller inte möjligt. En sådan omfattande granskning görs troligen bäst i samband med en allmän översyn av regelverket inom varje särskilt område. Två områden där det finns ett behov av en sådan översyn är rådighetsinskränkningar i samband med inrättandet av vattenskyddsområden och rådighetsinskränkningar med stöd av artskyddsförordningen.

I samband med att miljö- och jordbruksutskottet under riksmötet 2017/18 behandlade motioner om bl.a. ersättning vid rådighetsinskränkningar upplyste Regeringskansliet om att utredningsbetänkandet SOU 2013:59 är slutbehandlat. Regeringskansliet (Miljödepartementet) har nu uppgett att Dricksvattenutredningens förslag (SOU 2016:32) om obligatoriskt införande av vattenskyddsområden samt frågan om ersättningens storlek, i de fall ersättning är aktuell, analyseras vidare.

När det gäller frågan om kompensation vid inskränkningar i ägande- och brukanderätten föreslog miljö- och jordbruksutskottet under våren 2018 ett tillkännagivande till regeringen. I sitt ställningstagande anförde utskottet följande:

När det gäller rådighetsinskränkningar i samband med inrättandet av vattenskyddsområden och rådighetsinskränkningar med stöd av artskyddsförordningen kan utskottet konstatera att det pågår visst arbete. Det finns emellertid anledning att även på andra områden granska och föreslå ändringar i de bestämmelser som möjliggör rådighetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- och säkerhetsskäl. Enligt utskottet är det angeläget att ta ytterligare sådana initiativ för att i det sammanhanget utreda vilka slags kompensationsmodeller som skulle kunna utformas för att begränsa de ekonomiska förluster som markägare kan drabbas av till följd av rådighetsinskränkningar. Detta bör ges regeringen till känna.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2017/18:MJU19, rskr. 2017/18:217).

I regeringens skrivelse 2018/19:75 (s. 209) anför regeringen att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att initiera en översyn av systematiken i bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken om skydd av områden. En utredning av vilka slags kompensationsmodeller som skulle kunna utformas för att begränsa ekonomiska förluster för markägare kan tas in i en sådan översyn. Punkten är enligt regeringen inte slutbehandlad.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 20 s. 73) anför regeringen att Naturvårdsverkets arbete med att byta ersättningsmark mot mark med höga naturvärden innebar att ca 1 000 hektar produktiv skogsmark med höga naturvärden säkrades under 2017. Det s.k. ESAB-projektet som har pågått sedan 2010 är därmed avslutat. Totalt har projektet resulterat i att ca 100 000 hektar produktiv skogsmark med låga naturvärden har bytts mot ca 60 000 hektar produktiv skogsmark med höga naturvärden.

Enligt Naturvårdsverket är markbyte ett tidseffektivt och ekonomiskt fördelaktigt sätt att skydda skog. Naturvårdsverket bedömer att arbetet har varit framgångsrikt och att det har stor potential för framtiden. Intresset för

ersättningsmark är också stort bland skogsägare eftersom det för dem ofta är mer värt att få ersättningsmark än att få ersättning i pengar.

I januari 2019 träffades det s.k. januariavtalet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Avtalet är en överenskommelse om politikens inriktning på flera områden. Det framgår av punkt 26 i avtalet att den privata äganderätten till skogen ska värnas och stärkas. Enligt avtalet ska rättssäkerheten för markägare och företagare stärkas, och det ska också säkerställas att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till. Anslagen för ersättning för skyddad mark ska enligt avtalet vara tillräckliga för detta. Under 2019 ska det därför tillsättas utredningar om stärkt äganderätt och om nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av mark, och ny lagstiftning till följd av utredningarna ska införas från den 1 juli 2021. Artskyddsförordningen ska också ses över, och en ny förordning ska träda i kraft under 2021.

I regeringens proposition 2018/19:99 Vårändringsbudget för 2019 föreslår regeringen att anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur ökas med 100 miljoner kronor. Som skäl för sitt förslag anför regeringen följande (s. 143):

Anslaget används bl.a. till utgifter för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Riksdagen beslutade att anvisa 740 miljoner kronor mindre till anslaget jämfört med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2019 (bet. 2018/19:MJU1, rskr. 2018/19:98). Regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer, bl.a. i form av ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken, samt för förvärv och avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden. Regeringen anser därför att anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur bör ökas med 100 000 000 kronor. Finansiering sker genom de förslag till inkomstökningar och minskade anslag som lämnas i denna proposition.

Ett av motionsyrkandena i detta ärende handlar om att stärkt äganderätt i grundlag bör leda till vissa följdändringar i vanlig lag. När det gäller frågan om stärkt äganderätt i grundlag avstyrkte konstitutionsutskottet under våren 2016 motionsyrkanden om ett stärkt skydd för äganderätten (bet. 2015/16:KU15). Utskottet uttalade som sin uppfattning att bestämmelserna i 2 kap. 15 § regeringsformen om egendomsskydd är väl avvägda. Utskottet var inte heller berett att föreslå några ändringar när det gäller bestämmelserna i RF om förutsättningar för begränsningar av fri- och rättigheter. De då aktuella motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:192). Ett motsvarande motionsyrkande avstyrktes av samma utskott under våren 2018 (bet. 2017/18:KU34, rskr. 2017/18:270). Ett yrkande om stärkt äganderätt i grundlag (mot. 2018/19:1328 yrkande 1) behandlas för närvarande av konstitutionsutskottet.

Utskottets ställningstagande

Enligt det s.k. januariavtalet ska det under 2019 tillsättas utredningar om stärkt äganderätt och om nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av mark. I avvaktan på utfallet av såväl detta arbete som konstitutionsutskottets behandling av motionsyrkanden om stärkt äganderätt i grundlag avser utskottet inte att ta initiativ till någon ytterligare översyn av frågor om äganderätten i vanlig lag. Utskottet föreslår därför att motionerna 2018/19:1328 (M) yrkande 2, 2018/19:1333 (M) yrkande 1, 2018/19:2260 (C), 2018/19:2562 (C) yrkande 1 och 2018/19:2896 (M) yrkandena 6 och 7 avslås.

När det gäller frågan om kompensation till markägare vid inskränkningar i ägande- och brukanderätten riktade riksdagen under förra året ett tillkännagivande till regeringen. Av redovisningen ovan framgår att Regeringskansliet arbetar med frågan, och utskottet föreslår därför att motionerna 2018/19:1293 (SD) yrkande 1 och 2018/19:2562 (C) yrkande 2 lämnas utan åtgärd.

Samhällsplanering, grön infrastruktur och naturvård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hållbar stadsutveckling, om naturvårdsaspekten i samhällsplaneringsprocesser och om att avbryta handlingsplanerna för grön infrastruktur.

Skrivelsen

I skrivelsen anför regeringen att man – för att stärka kommunernas förutsättningar att utveckla städerna till gröna, hälsosamma och trygga platser där människor möts och innovationer skapas – har inrättat ett bidrag till åtgärder för grönare städer, stadsnära grönska, ekosystemtjänster i urban miljö och barns utemiljöer. Bidraget omfattar 100 miljoner kronor för 2018, 500 miljoner kronor för 2019 och 550 miljoner kronor för 2020. I städerna finns möjligheten att lösa många av klimat- och miljöutmaningarna, och hållbar stadsutveckling är ett viktigt medel i arbetet med att uppnå miljömålen. Exempel på åtgärder som är bidragsberättigade är parker, alléer, buskage, häckar, planteringar, gröna tak och väggar samt ytor för barns lek och utevistelse i urban miljö. Även åtgärder som gäller vattenytor i urban miljö som stränder, våtmarker, vattendrag, diken, dagvattenanläggningar eller liknande är stödberättigade (s. 13).

Regeringen anför vidare att man under mandatperioden – i syfte att höja ambitionen i arbetet med skydd av värdefull natur, skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande av biologisk mångfald, viltförvaltning samt insatser för friluftslivet – väsentligt har ökat anslagen för åtgärder för och skydd av värdefull natur. Anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur omfattade i budgetpropositionen för 2018 ca 1 250 miljoner kronor och anslaget 1:14 Skydd av

värdefull natur drygt 1 400 miljoner kronor, att jämföra med budgetpropositionen för 2014 där samma anslag omfattade drygt 600 respektive drygt 800 miljoner kronor. Dessa satsningar har inneburit en kraftig ambitionshöjning och gjort att fler värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv har kunnat skyddas (s. 14).

I skrivelsen redogör regeringen för arbetet med Strategi för Levande städer. Genom denna strategi presenterade regeringen en ny politik för hållbar stadsutveckling (skr. 2017/18:230). Regeringen vill med strategin stärka kommunernas förutsättningar att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas. En hållbar stadsutveckling utgår från en helhetssyn på hur städer ska omfatta både miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner. En viktig del av stadsutvecklingen är trafikplaneringen. Strategin bidrar till flertalet miljö kvalitetsmål men främst till God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Ett rikt växt- och djurliv samt till flertalet av generationsmålets strecksatser. Inom ramen för regeringens arbete med en ny politik för hållbar stadsutveckling har tre nya etappmål i miljömålssystemet beslutats. Etappmålen är en viktig del i politiken för en hållbar stadsutveckling. De tre etappmålen är följande:

- Etappmål för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik: Andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer, i riktning mot att på sikt fördubbla andelen för gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer: Kommunerna ska senast 2020 ha tillgång till en utvecklad metod för att ta till vara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.
- Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer: En majoritet av kommunerna ska senast 2025 ta till vara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

För att bidra till en hållbar stadsutveckling och de etappmål som beslutats redogör regeringen i strategin för ett antal åtgärder som beslutats eller planeras. Det gäller t.ex. bidraget för grönare städer för att främja stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer samt flera satsningar som rör bl.a. hållbara transporter i städer (s. 22 f.). Av skrivelsen framgår också att regeringen under mandatperioden har förstärkt anslaget för sanering och återställning av förorenade områden samt inrättat ett nytt bidrag till kommuner för sanering av förorenade områden för att bygga bostäder (s. 52). Enligt skrivelsen har det tagits flera initiativ för att lyfta vikten av att arbeta med ekosystemtjänster i samhällsplaneringen. Vägledning och informationsspridning är enligt regeringen fortsatt viktigt (s. 61).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 16 framhålls vikten av att bygga städerna hållbart med satsningar på grön infrastruktur och skydd av närnatur, allemansrätten och det vardagliga friluftslivet. I samma motion (yrkande 17) anför motionärerna att man måste ställa krav på att naturvårdsaspekten ska komma in tidigt i alla processer för samhällsplanering.

Enligt motion 2018/19:2005 av John Widegren och Erik Bengtzboe (båda M) bör man frysa handlingsplanerna för grön infrastruktur till dess att en utredning genomförs av hur grön infrastruktur påverkar brukanderätten, förfoganderätten och äganderätten.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Grön infrastruktur kan enligt Naturvårdsverket beskrivas som nätverk av natur. Med detta menas de naturliga strukturer, arter och processer som behövs för att djur, växter och svampar ska finnas kvar i framtiden. Ett gott tillstånd i naturen och robusta ekosystem är en förutsättning för ekosystemtjänster, dvs. de produkter och tjänster naturen ger (t.ex. mat, luftrening, pollinering och rekreation). De bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Regeringen har bestämt att vi ska använda grön infrastruktur som ett verktyg för att stärka biologisk mångfald i landskapet och dess förmåga att producera ekosystemtjänster. Kunskap om grön infrastruktur ökar förståelsen för behovet av mångfald, variation och geografisk närhet för att stärka ekologiska processer och samband i landskapet.

År 2015 fick Naturvårdsverket i uppdrag av regeringen att samordna arbetet med att genomföra grön infrastruktur. Samtidigt fick länsstyrelserna i uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner. Enligt Naturvårdsverket har arbetet sedan dess varit intensivt med att ta fram analyser, vägledning och kommunikationsmaterial för länsstyrelserna i deras arbete med att kartlägga hur den gröna infrastrukturen ser ut i dag och vad som kan ingå i handlingsplanerna. De regionala handlingsplanerna utgör viktiga kunskaps- och planeringsunderlag för en hållbar samhällsplanering. Arbetet bedrivs i bred samverkan med andra myndigheter och länsstyrelser. Handlingsplanerna kan ligga till grund för prövning och planering, pågående mark- och vattenanvändning, naturvårdsinsatser och kunskapsförsörjning.

Naturvårdsverket har utarbetat Vägledning om regionala handlingsplaner för grön infrastruktur i prövning och planering. Av denna framgår bl.a. att länsstyrelsen har en viktig roll vid samrådet i miljöbedömningsprocessen både för verksamheter och åtgärder och för planer. Det är viktigt att länsstyrelserna lyfter fram de regionala handlingsplanernas betydelse i den mer övergripande samverkan man har med kommunerna när det gäller fysisk planering, men också tidigt i formella samrådsprocesser kopplat till planer. Handlingsplanerna

ska enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för grön infrastruktur innehålla en geografisk beskrivning av viktiga ekosystemtjänster, med fokus på det rumsliga perspektivet (se s. 15 och 19 i vägledningen).

Enligt Naturvårdsverket tar många kommuner fram grönstrukturplaner där öppna marker bör ha en given plats. En god hjälp vid framtagandet av sådana planer är Boverkets metod att inkludera ekosystemtjänster vid planering av den byggda miljön. För att utveckla stadsgrönnska och ekosystemtjänster kan kommuner ansöka om särskilda medel och om medel från den lokala naturvårdssatsningen (LONA).

På förslag av miljö- och jordbruksutskottet beslutade riksdagen i december 2018 att för budgetåret 2019 anvisa knappt 650 miljoner kronor under anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull miljö och drygt 670 miljoner kronor under anslaget 1:14 Skydd av värdefull miljö (bet. 2018/19: MJU1, rskr. 2018/19:98). I vårändringsbudgeten för 2019 föreslår regeringen att anslaget 1:3 tillförs 212 miljoner kronor och anslaget 1:14 tillförs 100 miljoner kronor. När det gäller anslaget 1:3 anser regeringen att satsningar på åtgärder för värdefull natur som t.ex. skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning, fastighetsförvaltning, artbevarande och viltförvaltning samt restaurering och anläggande av våtmarker är viktiga. Ytterligare satsningar på detta behövs (s. 141). I fråga om anslaget 1:14 bedömer regeringen att det behövs ytterligare insatser för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer, bl.a. i form av ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken, samt för förvärv och avtalslösningar för statens räkning när det gäller värdefulla naturområden (prop. 2018/19:99 s. 143).

Formas har fått i uppdrag att i samverkan med andra forskningsfinansiärer och samhällsaktörer leda det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande. Programmet ska ta fram kunskap som ger möjlighet att utveckla nya lösningar inom samtliga samhällssektorer för att skapa ett säkert, tryggt, hållbart och inkluderande samhälle. Programmet är tioårigt och startade 2017. Det nationella programmet för hållbart samhällsbyggande utgår från hållbarhetsmålen i Agenda 2030, de nationella miljömålen samt relevanta nationella mål. Formas har inrättat en nationell programkommitté med representanter för forskningsfinansiärer inom området hållbart samhällsbyggande. Kommittén samverkar med Rådet för hållbara städer och olika kommunnätverk, som fungerar som rådgivande grupper.

När det gäller frågan om att frysa handlingsplanerna för grön infrastruktur i avvaktan på en utredning av hur grön infrastruktur påverkar bl.a. äganderätten framgår det av redovisningen ovan hur äganderätten regleras och vilka utredningar om äganderätt och ersättning vid s.k. rådgighetsinskränkningar som har genomförts och som är planerade. Vidare framgår vilka budgetmedel som har avsatts för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken samt för förvärv och avtalslösningar för statens räkning när det gäller värdefulla naturområden.

Utskottets ställningstagande

I skrivelsen redogör regeringen för de budgetsatsningar och konkreta åtgärder som har vidtagits för att främja hållbar stadsutveckling och grön infrastruktur. Utskottet är mycket positivt till såväl de insatser som redan har genomförts som det arbete som pågår enligt redovisningen ovan. Utskottet hoppas också på att det pågående nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande ska ge värdefulla kunskaper som kan bidra till nya lösningar för ett hållbart samhällsbyggande. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2018/19:2315 (MP) yrkanden 16 och 17 lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet avser inte att, utöver vad som eventuellt kommer att rymmas inom ramen för de äganderättsutredningar som redan är planerade, initiera någon utredning om den gröna infrastrukturens påverkan på bl.a. äganderätten eller att avbryta de befintliga handlingsplanerna. Utskottet avstyrker därför motion 2018/19:2005 (M).

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vindkraftens påverkan på omgivningen och om att se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer.

Jämför reservation 10 (SD) och 11 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:169 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 11 framhålls att kartering och inventering av det djurliv som kan drabbas av vindkraftverken ska vara på plats vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk.

Motion 2018/19:2067 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) poängterar betydelsen av att se över den sociala hållbarheten vid miljöprövningen när det avgörs var vindkraftverk ska placeras.

Enligt motion 2018/19:2603 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD) är det av stor vikt att se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Rättslig reglering

Enligt miljöbalkens mål ska balken bl.a. tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas (1 kap. 1 §). Vidare följer av 3 kap. 6 § att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt till följd av deras naturvärden eller kulturvärden eller med

hänsyn till friluftslivet så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön.

För att få uppföra vindkraftverk krävs, beroende på verksamhetens omfattning och storlek, tillstånd eller en anmälan (se 9 kap. miljöbalken samt 1 kap. 3 och 10 §§ och 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförordningen [2013:251]). Vidare kan tillsynsmyndigheten förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken om verksamheten medför risk för betydande olägenheter för miljön. Vindkraftverk som kräver tillstånd ska miljöbedömas enligt 6 kap. miljöbalken. Om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning bifogas tillståndsansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen ska enligt 6 kap. 35 § miljöbalken bl.a. innehålla uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas samt en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser. Om verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en liten miljökonsekvensbeskrivning med visst innehåll tas fram (6 kap. 47 §).

Av 25 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår att en anmälan bl.a. ska innehålla de uppgifter som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den miljöfarliga verksamheten eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter. Av bestämmelsen framgår också att en anmälan som avser en verksamhet med vindkraft bl.a. ska innehålla uppgifter om miljöns känslighet i de områden som kan antas bli påverkade och vad i miljön som kan antas bli betydligt påverkat. Den ska också innehålla bl.a. uppgifter om de betydande miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga, och uppgifter om åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa miljöeffekter, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga.

Forskning om vindkraftens påverkan på människor och vissa djurarter m.m.

Ett forskningsprojekt inom kunskapsprogrammet Vindval – ett samarbete mellan Naturvårdsverket och Energimyndigheten för att ta fram och förmedla vetenskapligt baserade fakta om vindkraftens påverkan på människor, natur och miljö – har utarbetat en rapport om vindkraftens påverkan på människor (rapport 6497, maj 2012). I rapporten anförs att vindkraftens utbyggnad påverkar människors intressen olika beroende på om personen är markägare, fastighetsägare, permanentboende, sommarboende eller turist. Dessa intressegrupper upplever och använder landskapet på helt olika sätt. Den som söker lugn och ro kan känna sig störd av vindkraftverk medan den som äger mark kan se verken som en inkomstkälla. Enligt rapporten kan människor ha både

positiva och negativa attityder till vindkraft. Om en vindkraftsetablering planeras i ett landskap som människor har särskilda relationer till kan attityden till vindkraft bli negativ eller avvaktande hos någon som generellt har en positiv attityd till vindkraft. Den visuella upplevelsen kan vara en viktig bidragande faktor till en negativ attityd till etablering i närområdet. I rapporten framhålls att enskilda personers möjligheter att påverka vindkraftsprocessen också påverkar attityden. I de fall där markägande och företagande går hand i hand är acceptansen för en utbyggnad stark, liksom uppfattningen att vindkraftsparken kan tjäna som turistiskt mervärde och förstärka områdets attraktionskraft. Enligt rapporten har vindkraftsetableringars påverkan på fastighetsvärden analyserats i flera olika forskningsprojekt. Forskarna kunde inte se några signifikanta skillnader i fastighetspriser mellan fastigheter som låg långt ifrån respektive nära vindkraftsparker. I rapporten framhålls emellertid att det finns behov av större undersökningar som kan särskilja eventuella statistiska förändringar i fastighetsvärden på grund av vindkraft från andra orsaker till ändringar i fastighetspriser.

Inom Vindval har det också tagits fram en rapport om vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss (rapport 6467, november 2011). I denna presenteras en modell för att bedöma lokaliseringens risk samt förslag på vad som bör ingå i en miljökonsekvensbeskrivning när det gäller fåglar och fladdermöss. Enligt rapporten har vindkraftverkens placering i relation till topografi och omgivande miljö i övrigt en avgörande betydelse för hur många fåglar och fladdermöss som riskerar att dödas. Den viktigaste åtgärden för att undvika kollisioner är därför att identifiera riskabla lägen och att undvika att placera vindkraftverk där. När det gäller fladdermöss är olyckorna förutsebara när det gäller tidpunkt och väderförhållanden, och tillfällig avstängning av verken kan därför enligt rapporten reducera antalet olyckor betydligt.

Inom Vindval har det därefter tagits fram en uppdaterad rapport i samma ämne (rapport 6740, maj 2017). Enligt rapporten bekräftar nya resultat i huvudsak slutsatserna från den första syntesrapporten 2011 när det gäller fåglar. När det gäller fladdermöss visar ny kunskap å ena sidan att vindkraften är ett större problem än vad man trodde för fem år sedan. Å andra sidan har nya metoder för att begränsa skadorna hunnit utvecklas och testas så att man nu kan hantera problemet bättre. Åtgärder för att minska negativ påverkan på fåglar från vindkraft handlar fortfarande i första hand om att undvika att bygga vindkraftverk på särskilt fågelrika platser, speciellt sådana som används under häckning, övervintring eller rastning under flyttningen. Det handlar också om närområden kring förekomster, häcknings- eller boplatser av arter och grupper av fåglar som visats löpa högre risker för negativ påverkan från vindkraft. Den viktigaste åtgärden för att skydda fladdermöss vid vindkraftverk är att se till att kraftverkens drift anpassas till förekomst av högriskarterna, där sådana förekommer. Detta sker bäst genom att man låter vindkraftverken stå stilla under de tider och väderförhållanden då aktivitet av fladdermöss i rotorhöjd är mest frekvent. Tillfällig avstängning under förhållanden med störst risker kan förväntas hindra 60–90 procent av de olyckor som annars skulle ha inträffat.

Resultaten av de forskningsrapporter som har tagits fram inom Vindval har bidragit till underlag till miljökonsekvensbeskrivningar samt planerings- och tillståndsprocesser i samband med etablering av vindkraftsanläggningar.

Miljö- och jordbruksutskottet har på senare år utförligt redogjort för vindkraftens olika miljöaspekter och den vid dessa tidpunkter tillgängliga forskningen på området (bet. 2013/14:MJU20, bet. 2014/15:MJU13 och bet. 2015/16:MJU8). I dessa betänkanden har utskottet bl.a. anfört att forskningen hittills tyder på att djurlivet påverkas i begränsad omfattning av vindkraftverk. Avgörande för att undvika påverkan är en bra planering och lokalisering av vindkraftverken. Ute till havs tyder mycket på att fiskar inte påverkas av vindkraftens ljud och vibrationer. De havsbaserade verkens fundament kan fungera som konstgjorda rev. En vindkraftspark till havs kan också bidra till att skapa en skyddszon för fiskar och annat djurliv.

I betänkande 2013/14:MJU20 konstaterade utskottet också att det av domar från Mark- och miljööverdomstolen framgår att kunskapsunderlaget om förekomsten av fåglar och fladdermöss och deras rörelsemönster bedöms som viktigt. Utskottet hänvisade i betänkandet till Mark- och miljööverdomstolens dom den 15 april 2014 i mål nr M 7168-13. Domstolen ansåg där att den utredning som låg till grund för anmälan om vindkraftsetableringen inte var tillräcklig för den prövning som skulle göras när det gäller kravet på en lämplig lokalisering (2 kap. 6 § miljöbalken) på grund av att kunskapsunderlaget om förekomsten av fåglar och fladdermöss och deras rörelsemönster inom området var bristfälligt.

Ett motsvarande resonemang förs också av Mark- och miljööverdomstolen i en dom den 19 juni 2017 (MÖD 2017:27). Domstolen ansåg även i det målet att den aktuella tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivningen inte gav tillräckligt underlag för att kunna bedöma alla de konsekvenser som verksamheten vid olika alternativutformningar kunde ge upphov till. Enligt domstolen gick det därför inte att avgöra om verksamhetens lokalisering var lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken, och domstolen avslog därför bolagets ansökan om tillstånd.

Vindkraft i fjällmiljöer

Miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö innebär att fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och mot andra störningar.

Den 5 juni 2014 lämnade Naturvårdsverket en skrivelse till regeringen med förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö (NV-04173-13). I sammanfattningen anförde Naturvårdsverket inledningsvis bl.a. att fjällområdet tillhör Europas mest opåverkade miljöer och att det har mycket höga natur- och upplevelsevärden. Den absoluta merparten av fjällområdet är även ett samiskt kulturlandskap där renen och den samiska renskötseln under

lång tid varit en del av landskapet. Samtidigt finns ett ökande tryck av olika verksamheter i fjällområdet, vilket till vissa delar kan hota den känsliga fjällmiljön. Fjällområdets unika ekologiska funktion med stora sammanhängande oexploaterade naturmiljöer riskerar att på sikt kraftigt försämrans genom de olika anspråk på exploatering och annat nyttjande som aviseras av olika sektorer. För att bemöta de trender som finns och stärka arbetet med att nå miljö kvalitetsmålet föreslog Naturvårdsverket etappmål med tillhörande åtgärder för bl.a. områdena anspråk på fjällområdet och förutsättningar för ett betespräglat fjälllandskap. I skrivelsen anförde Naturvårdsverket också att man även hade identifierat ett antal andra viktiga områden där det krävs särskilda insatser men som enligt verket inte bedömdes kräva etappmål. Utöver förslagen till etappmål lämnade Naturvårdsverket ytterligare förslag på insatser för att nå miljö kvalitetsmålet. Det som föreslogs var insatser för områden med särskilda betesbehov, för särskilt värdefull natur, för kulturmiljö värden samt för bättre ledssystem. Insatserna skulle enligt Naturvårdsverket komma att bidra till förbättrade förutsättningar för biologisk mångfald, förbättrade upplevelsevärden för människor och förbättrad kunskap om fjällområdets natur- och kulturmiljö värden. Verket anförde också att insatserna samtidigt skulle bidra till att minska intressekonflikter samt brister i regelverk, regelefterlevnad och planering. Avslutningsvis anförde Naturvårdsverket att de föreslagna åtgärderna och styrmedlen skulle bidra till att stärka fjällområdets förutsättningar för biologisk mångfald och till att bevara områdets upplevelsevärden och ett varsamt nyttjande av naturresurser, så att fjällområdets ekosystemtjänster bevaras eller stärks. Enligt Naturvårdsverket bedömdes förslagen, tillsammans med redan beslutade relevanta etappmål och befintliga styrmedel, vara kostnadseffektiva steg på vägen mot att nå miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö.

Den 9 mars 2016 svarade dåvarande klimat- och miljöminister Åsa Romson på en skriftlig fråga (fr. 2015/16:872) om vad regeringen tänker göra för att förhindra negativ miljö påverkan från vindkraftverk i de svenska fjällen. Av svaret framgick bl.a. att Sverige behöver en säker och tillförlitlig energiförsörjning som skapar möjligheter att kostnadseffektivt möta Sveriges högt ställda miljö- och klimatpolitiska ambitioner. Vindkraften har kommit att spela en allt större roll i det svenska elsystemet, inte minst för att minska beroendet av vattenkraft och kärnkraft. I frågesvaret anförde ministern också att den svenska fjällvärlden hotas främst av den pågående klimatförändringen, men att exploatering av bl.a. oförsiktigt lokaliserad vindkraft och gruvindustri också utgör potentiella hot. Ministern anförde vidare att exploateringstrycket från vindkraft har minskat i fjällområdet de senaste åren, främst beroende på att vindkraftverken på senare år blivit så höga att de kan byggas i skogsområden och att goda vindresurser därmed kan nyttiggöras. Exploatörerna kan alltså i dag planera vindkraftverken på höjdområden utanför fjällområdet. Det är därför angeläget att arbetet med fysisk planering för vindkraft fortsätter. Avslutningsvis anförde ministern att regeringen

bereder Naturvårdsverkets förslag som ska bidra till att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö nås.

När det gäller Naturvårdsverkets skrivelse med förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö har Regeringskansliet (Miljödepartementet) uppgett att ärendet i sig är avslutat. Regeringen arbetar dock fortsättningsvis med frågorna, t.ex. genom den pågående terrängkörningsutredningen. Miljödepartementet arbetar dock inte närmare med något förslag som rör vindkraft i fjällmiljöer.

När det gäller miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö bedömde regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20 s. 88 f.) att flera viktiga steg och beslut har tagits för att stärka arbetet och öka takten för att nå miljömålet. Trots detta bedömde regeringen att utvecklingen i miljön mot miljö kvalitetsmålet är negativ och att såväl regeringen som andra aktörer behöver göra ytterligare insatser för att vända trenden så att miljö kvalitetsmålet kan nås. Det tar ofta lång tid från det att en åtgärd vidtas till det att effekten i miljön kan mätas. Därför går det ännu inte att se den fullständiga effekten som regeringens politik har fått på miljö kvalitetsmålet. Enligt den bedömning som regeringen gav uttryck för finns det positiva signaler för miljön, t.ex. att exploateringstrycket på vindkraft är lågt jämfört med för några år sedan.

Med anledning av att budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1) presenterades av en övergångsregering innehåller den inte någon bedömning i fråga om utvecklingen mot miljö kvalitetsmålet.

Utskottets ställningstagande

Av redovisningen ovan framgår att bl.a. miljöbalken innehåller regler som syftar till att minimera skador och besvär från vindkraftsverksamhet. För att minska risken för sådan påverkan på människor och djur är det viktigt att beakta tillgängliga forskningsrön. Miljö- och jordbruksutskottet har på senare år utförligt behandlat vindkraftens miljöaspekter, forskningen på området och den betydelse dessa faktorer har i samband med att domstol prövar frågor om att uppföra vindkraftverk. Som framgår av redovisningen ovan har utskottet då bl.a. anfört att forskningen tyder på att djurlivet påverkas i begränsad omfattning av vindkraftverk och att en bra planering och lokalisering av vindkraftverken är avgörande för att undvika påverkan. Även med beaktande av det forskningsunderlag om vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss som därefter tillkommit, och som redovisas ovan, vidhåller utskottet tidigare uttalanden. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att motionerna 2018/19:169 (SD) yrkande 11 och 2018/19:2067 (M) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om vindkraft i fjällmiljöer noterar utskottet att Regeringskansliet (Miljödepartementet) har avslutat ärendet om Naturvårdsverkets skrivelse med förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö och att departementet inte arbetar närmare med något

förslag som rör vindkraft i fjällmiljöer. Utskottet finner inte skäl att vidta några åtgärder med anledning av motion 2018/19:2603 (SD) och föreslår därför att motionen avslås.

Gruvverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tillsynsavgifter och ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet.

Jämför reservation 12 (M) och 13 (M).

Motionen

I kommittémotion 2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 14 framhålls att regeringen bör se över möjligheten att vidta åtgärder för att differentiera tillsynsavgifterna för gruvverksamhet så att hänsyn tas till gruvverksamhetens omfattning. Motionärerna anför också att avgifterna totalt sett i större utsträckning måste täcka kostnaderna för prövning och tillsyn. Enligt samma motion (yrkande 15) måste man tydliggöra kopplingen mellan ekonomisk säkerhet och avfallshantering. Motionärerna anför att den ekonomiska säkerheten bör utvärderas regelbundet och stå i rimlig proportion till den risk som verksamheten utgör. Verksamheter inom gruvindustrin med goda förebyggande åtgärder och god avfallshantering ska enligt motionärerna t.ex. få möjlighet att minska sin ekonomiska säkerhet och vice versa.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Tillsynsavgifter för gruvverksamhet

Genom förordningen (2015:154) om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken infördes ett nytt kapitel 2 samtidigt som förutvarande kapitel 2 upphävdes. Ändringen trädde i kraft den 7 april 2015.

Enligt 2 kap. 1 § första stycket förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska en prövnings- och tillsynsavgift betalas av den som driver eller har tillstånd till en verksamhet som

1. är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)
2. har ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 a § eller 6 b § miljöbalken efter ett föreläggande att ansöka om tillstånd eller en frivillig ansökan om tillstånd eller
3. har upphört att vara tillståndspliktig men bedrivs med stöd av ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken.

Närmare bestämmelser om i vilka fall utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat kräver tillstånd återfinns i 4 kap. 1–17 §§ miljöprövningsförordningen.

Av 2 kap. 2 § första stycket i förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken framgår att provnings- och tillsynsavgiften är det belopp som anges i bilagan till förordningen. Av 2 kap. 3 § samma förordning följer att om verksamheten är tillståndspliktig och omfattas av ett tillstånd ska man till grund för beräkningen av provnings- och tillsynsavgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning av verksamheten som är tillåten enligt tillståndet. Om verksamheten är tillståndspliktig utan att omfattas av något tillstånd ska man till grund för beräkning av avgiften använda det belopp som anges i bilagan för den storlek eller omfattning som verksamheten faktiskt har. Av bilagan i den del som är aktuell här framgår att avgifterna är differentierade på så sätt att det finns ett samband mellan avgiftens storlek och omfattningen av den verksamhet som tillståndet enligt miljöprövningsförordningen avser; ju större omfattning på verksamheten, desto högre avgift.

I Riksrevisionens granskningsrapport den 27 december 2015, Gruvavfall – Ekonomiska risker för staten (RIR 2015:20) behandlades frågan om finansiering av tillsynen. I rapporten (s. 52 f.) anförde Riksrevisionen bl.a. att även om gruvnäringen liksom annan tillståndspliktig verksamhet betalar provnings- och tillsynsavgifter finansieras länsstyrelsernas provnings- och tillsynsverksamhet genom förvaltningsanslaget. I rapporten framkom att länsstyrelserna inte har tillräckligt med resurser för att bedriva en god tillsyn. Det framkom också att staten får in ca 50 miljoner kronor i tillsynsavgifter för alla typer av tillsyn. Målet är full kostnadstäckning, men i praktiken är kostnadstäckningen 60–70 procent på riksnivå.

Den 17 februari 2016 svarade dåvarande klimat- och miljöminister Åsa Romson på en skriftlig fråga (fr. 2015/16:773) bl.a. om huruvida ministern avsåg att ta initiativ till en förändring av tillsynsavgifterna så att avgifterna totalt sett i större utsträckning täcker de faktiska kostnaderna. Av svaret framgick bl.a. följande:

Avgifter för provning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter fastställs i förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Denna förordning trädde i kraft den 1 januari 1999 i samband med att miljöbalken infördes. Avgifterna har i princip inte justerats sedan de infördes 1999. I ett led för att öka kostnadstäckningen för statens kostnader för provning och tillsyn beslutade regeringen under våren 2015 att höja avgifterna för provning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter med 50 procent. Avgiftshöjningen är en uppräkningsåtgärd som trädde i kraft den 1 januari 1999. Avgifterna höjs stegvis fram till 2018 för att ge de berörda verksamhetsutövarna tid för att anpassa sig till de högre avgiftsbeloppen. Jag håller med om att den som förorenar också ska stå för kostnaderna för detta. Av detta följer att den verksamhetsutövar som bedriver en verksamhet som medför större kostnader för provning och tillsyn också bör betala en högre avgift än en verksamhet som medför mindre kostnader. Jag kommer att fortsätta det arbete som påbörjades 2015 när en första höjning av avgifterna för provning och tillsyn av miljöfarliga

verksamheter genomfördes. I det fortsatta arbetet med att se över avgifterna för prövning och tillsyn så är det en viktig del att även se över avgifterna så att dessa motsvarar de faktiska kostnaderna för de statliga myndigheternas prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter.

Enligt uppgift från Regeringskansliet (Miljödepartementet) bereds frågan om att ytterligare se över avgiftssystemet för att uppnå en bättre kostnadstäckning för myndigheternas prövning och tillsyn.

Ett motionsyrkande med motsvarande innehåll som det nu aktuella behandlades och avslogs av miljö- och jordbruksutskottet under såväl riksmötet 2016/17 som riksmötet 2017/18 (bet. 2016/17:MJU22 och bet. 2017/18:MJU19).

Ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet

Miljöbalken innehåller två bestämmelser som är relevanta för de säkerheter som ställs för hantering av utvinningsavfall och efterbehandling: dels 16 kap. 3 § där det finns en allmän möjlighet att kräva säkerhet för alla typer av verksamheter (inte bara gruvverksamhet), dels 15 kap. 35 § där en skyldighet att ställa säkerhet när det är fråga om deponering av avfall framgår. Av 15 kap. 35 § miljöbalken framgår att ett tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall endast får ges om verksamhetsutövaren ställer säkerhet eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för att säkerställa att resurser finns avsatta för att ta om hand avfallet. Miljöbalkens krav på att en verksamhetsutövare ska ställa säkerhet för kostnaderna för att avhjälpa en miljöskada finns i 16 kap. 3 § miljöbalken. Där framgår det att

- tillstånd får göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda
- en säkerhet ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål
- säkerheten får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet
- säkerheten ska prövas av tillståndsmyndigheten.

Av förarbetena framgår att huvudsyftet med kraven på att ställa säkerheter är att skydda samhället från risken att behöva svara för kostnader för efterbehandling (prop. 2006/07:95 s. 135).

Miljöbalken innehåller inte några bestämmelser som reglerar hur storleken på säkerheten ska bestämmas. Av förarbetena framgår dock att de förväntade avhjälpandekostnaderna ska kunna tjäna som utgångspunkt vid bedömningen av om säkerheten är tillräcklig. De kriterier som tillämpas vid bedömningen av nödvändiga återställningskostnader blir därigenom styrande för den kostnadsbedömningen (prop. 2006/07:95 s. 110).

Den 1 juni 2017 tillsatte regeringen en särskild utredare för att utreda och analysera om det finns insatser eller åtgärder som på ett mer ändamålsenligt sätt än i dag kan säkerställa att det finns tillräckliga säkerheter för

efterbehandling och andra återställningsåtgärder vid gruvverksamhet. Enligt utredningsdirektiven (dir. 2017:59) skulle utredaren bl.a.

- ge förslag på hur nuvarande system för säkerheter kan förbättras
- identifiera förutsättningar som kan påverka säkerhetens storlek och form
- ta fram förslag för att säkerställa att säkerheten är tillräcklig när den behöver tas i anspråk
- föreslå andra modeller för kostnadstäckning i det fall nuvarande system inte anses ändamålsenligt
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Den 29 juni 2018 överlämnade Gruvavfallsfinansieringsutredningen sitt betänkande SOU 2018:59 Statens gruvliga risker till regeringen. Utredningen konstaterar sammantaget att dagens system med säkerheter innebär att staten och i slutändan skattebetalarna löper en betydande risk att tvingas träda in och finansiera kostnader för efterbehandling som verksamhetsutövarna borde ha stått för. Utredningen föreslår därför för det första att syftet och målsättningen med säkerheterna tydliggörs. För det andra föreslår utredningen en uppstramning av reglerna för beräkning av säkerhetsbeloppets storlek. För det tredje föreslår utredningen en begränsning av vilka säkerheter som ska accepteras. För det fjärde föreslår utredningen en tydligare beslutsprocess när det gäller säkerheternas storlek. Utredningen föreslår att dessa förslag genomförs dels genom justeringar i miljöbalken, dels genom införande av en ny lag samt en ny förordning om finansiella säkerheter för gruvverksamhet (s. 12 f.). Utredningen bedömer att det finns flera skäl för att löpande revidera efterbehandlingsplanen, kostnadsberäkningen och beslutet om säkerheternas storlek. Ett av dessa skäl är enligt utredningen att en löpande uppdatering av kostnadsberäkningen och planen för efterbehandling vid fasta intervall skapar incitament att aktivt arbeta med efterbehandling. En verksamhetsutövare som aktivt arbetar med efterbehandling kan successivt komma att behöva ställa lägre säkerheter allt eftersom efterbehandlingen fortgår, och de förväntade kostnaderna för den återstående efterbehandlingen blir lägre (s. 127 f.).

Regeringskansliet (Miljödepartementet) har upplyst om att utredningen har varit på remiss och att den ansvariga enheten på departementet för närvarande sammanställer remissvaren. Regeringen har ännu inte beslutat hur ärendet ska tas vidare.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om tillsynsavgifter för gruvverksamhet kan utskottet, mot bakgrund av redovisningen ovan, konstatera att regelverket har ändrats så att tillsynsavgifterna för gruvverksamhet numera är differentierade på det sätt som har efterfrågats i den aktuella motionen. Motionen är i den delen således redan tillgodosedd. I motionen har det även anförts att avgifterna måste vara avvägda på ett sådant sätt att de i större utsträckning täcker de totala kostnaderna för prövning och tillsyn. I det avseendet har utskottet blivit

upplöst om att Regeringskansliet för närvarande bereder frågan om att ytterligare se över avgiftssystemet för att uppnå en bättre kostnadstäckning för myndigheternas prövning och tillsyn. Med hänsyn till det arbete som pågår i frågan finner utskottet för närvarande inte skäl att vidta några åtgärder med anledning av vad som efterfrågas i motionen i den delen. Sammanfattningsvis föreslår utskottet därför att motion 2018/19:2891 (M) yrkande 14 avslås i sin helhet.

En förutsättning för tillstånd att bedriva gruvverksamhet är att sökanden ställer viss ekonomisk säkerhet för kostnader för efterbehandling och övrig återställning av den miljö som verksamheten påverkat. Av redovisningen ovan framgår att Gruvavfallsfinansieringsutredningen har utrett och analyserat hur det kan säkerställas att det finns tillräckliga säkerheter för efterbehandling och andra återställningsåtgärder vid gruvverksamhet. Utredningen har lämnat ett antal förslag, bl.a. om att efterbehandlingsplanen, kostnadsberäkningen och beslutet om säkerheternas storlek bör revideras löpande. Förslagen har varit på remiss och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. I avvaktan på utfallet av det arbete som pågår föreslår utskottet att motion 2018/19:2891 (M) yrkande 15 lämnas utan vidare åtgärd.

Klassificering av jordbruket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om klassificeringen av jordbruket som miljöfarlig verksamhet.

Jämför reservation 14 (M, SD, KD) och det särskilda yttrandet (C).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 32 ska jordbruk klassas som miljöpåverkande verksamhet i stället för som miljöfarlig verksamhet. Ett motsvarande förslag finns i kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 31.

I kommittémotion 2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 40 framhåller motionärerna att man bör ändra utformningen av miljöbalken så att jordbruk inte klassas som miljöfarlig verksamhet.

Enligt motion 2018/19:2073 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) bör man se över möjligheten att ändra beteckningen för lantbruket från miljöfarlig verksamhet till samhällsviktig verksamhet.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Enligt 9 kap. 1 § miljöbalken avses med miljöfarlig verksamhet

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Av förarbetena till miljöbalken framgår att enligt paragrafens punkt 2 avses med miljöfarlig verksamhet användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten. Användning som kan komma i fråga kan vara av de mest skilda slag, exempelvis fabriker och andra industriella anläggningar, jordbruk, trafikanläggningar, förbränningsanläggningar, kärntekniska anläggningar, deponier och andra upplag. Vad som menas med miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken framgår av 9 kap. 1 §. Det är i likhet med miljöskyddslagen inte säkert att en verksamhet är farlig för miljön bara för att den har betecknats som miljöfarlig i 9 kap. 1 § miljöbalken. Om miljön påverkas eller kan påverkas på något av de sätt som anges i 9 kap. 1 § är det fråga om miljöfarlig verksamhet (prop. 1997/98:45 Miljöbalken del 2 s. 107 och 385).

Av förarbetena framgår vidare att regeringen gör bedömningen att det skulle vara en alltför långtgående ändring att låta begreppet miljöfarlig verksamhet utgå. Regeringen anför att det är ett vedertaget begrepp som används i många olika sammanhang i balken, inte bara i kapitlet om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd utan även i bl.a. processbestämmelserna. Vidare framhålls att en fördel med begreppet också är, vilket även angavs i propositionen till miljöskyddslagen, att det ger uttryck för grundtanken att även risken för olägenheter ska beaktas (prop. 1997/98:45 Miljöbalken del 1 s. 326 f.).

Motioner med liknande innehåll som de nu aktuella har behandlats av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2015/16:MJU9 Landsbygdspolitik och i 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige. Utskottet avstyrkte motionerna och i ställningstagandet i det sistnämnda betänkandet anförde utskottet följande (s. 183):

Enligt utskottet är det svenska jordbruket nödvändigt för en levande svensk landsbygd. Utskottet håller med regeringen om att det är svårt att producera livsmedel utan att påverka miljön men att det svenska jordbruket är ledande i att producera livsmedel med en mindre påverkan på miljön. Utskottet konstaterar att livsmedelsstrategins utgångspunkt är en hållbar

produktion av livsmedel. Vidare konstaterar utskottet, i likhet med tidigare ställningstagande, att det inte nödvändigtvis behöver innebära att en verksamhet är farlig för människors hälsa eller miljön bara för att den definieras som miljöfarlig. Om miljön påverkas eller kan påverkas i enlighet med definitionen klassas den som miljöfarlig.

Utskottets ställningstagande

Enligt miljöbalkens definition klassas en verksamhet som miljöfarlig om miljön påverkas eller kan påverkas av verksamheten. Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden uttalat att det inte nödvändigtvis behöver innebära att en verksamhet är farlig för människors hälsa eller miljön bara för att den definieras som miljöfarlig. Utskottet gör inte nu någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 2018/19:1287 (SD) yrkande 32, 2018/19:2073 (M), 2018/19:2425 (C) yrkande 40 och 2018/19:2736 (KD) yrkande 31.

Talerätsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör miljöorganisationers talerätt.

Jämför reservation 15 (M), 16 (SD) och 17 (SD).

Motionerna

Kommittémotion 2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 21 handlar om miljöorganisationers talerätt i viltfrågor. Enligt motionärerna försvårar talerätten möjligheterna att bedriva en sund viltvård. Regeringen bör därför utreda konsekvenserna av lagstiftningen och återkomma med förslag på hur lagstiftningen och tillämpningen av den kan förbättras.

I kommittémotion 2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3 efterfrågas en översyn av miljöorganisationers minsta storlek för att ha talerätt i frågor om skydds- och licensjakt. Enligt motionärerna är det dessutom angeläget att klargöra att det endast är etablerade organisationer med bl.a. stadgar som har talerätt.

Enligt kommittémotion 2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8 bör miljöorganisationers möjligheter att begära rättslig prövning av normala skogsbruksåtgärder begränsas.

Kompletterande uppgifter

Århuskonventionen och EU-rättsliga regler

Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor

(Århuskonventionen) trädde i kraft i oktober 2001, och Sverige är part till konventionen sedan 2005. Konventionen vilar på princip 10 i Riodeklarationen om miljö och utveckling, som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Denna princip anger att miljöfrågor hanteras bäst när alla berörda medborgare deltar på lämplig nivå. På det nationella planet ska, enligt principen, varje individ ha skälig tillgång till den miljöinformation som finns hos offentliga organ, inklusive information om farliga material och verksamheter i samhället, och det ska ges möjlighet att delta i beslutsprocessen. Stater ska underlätta och uppmuntra folkligt medvetande och deltagande genom att se till att information finns lätt åtkomlig. Tillgång till effektiva juridiska och administrativa procedurer inklusive rättsmedel för upprättelse och gottgörelse ska erbjudas. I konventionen förklaras att ett tillfredsställande miljöskydd är väsentligt för människors välbefinnande och för deras åtnjutande av grundläggande mänskliga rättigheter. Varje människa har rätt att leva i en miljö som är förenlig med hälsa och välbefinnande men har också en skyldighet att, både ensam och tillsammans med andra, skydda och förbättra miljön för nuvarande och kommande generationer. För att kunna hävda denna rättighet och fullgöra denna skyldighet anger konventionen att medborgarna måste ha tillgång till miljöinformation, rätt att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Konventionens bestämmelser utgör en minimistandard för rättigheterna. Enligt konventionen har icke-statliga organisationer som främjar miljöskydd och som uppfyller de krav som uppställs i nationell rätt en särskilt viktig roll, och de tillerkänns därför samma rättigheter som den berörda allmänheten i övrigt. Konventionen bygger på följande tre grundprinciper som brukar kallas konventionens tre pelare:

- allmänhetens rätt att ta del av miljöinformation som finns hos myndigheter
- allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser som har inverkan på miljön
- allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Även EU är part till Århuskonventionen, och konventionen är införlivad i EU-lagstiftningen genom förordning (EG) nr 1367/2006. Enligt förordningen får icke-statliga organisationer väcka talan vid EU:s domstolar mot de beslut som EU:s institutioner och organ har fattat. Konventionen är också genomförd i EU-rätten genom bestämmelser i bl.a. direktivet om allmänhetens deltagande (Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 25 juni 2003 om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och till rättslig prövning, av direktiv 85/337/EG och direktiv 96/61/EG). Även andra EU-direktiv ställer upp vissa krav på allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

I artikel 4.3 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) föreskrivs att medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som

följer av fördragen eller unionens institutioners akter. Enligt artikel 19.1 andra stycket i samma fördrag ska medlemsstaterna fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten. Artikel 47 första stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna anger att var och en vars unionsrättsliga rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol.

I artikel 9.3 i Århuskonventionen anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Den svenska lagstiftningen och talarätten för miljöorganisationer grundas på konventionen.

EU-kommissionen presenterade den 18 augusti 2017 ett tillkännagivande om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (2017/C 275/01). Kommissionen konstaterar där att det på de områden som inte omfattas av EU:s harmoniserade sekundärlagstiftning finns stora skillnader mellan medlemsstaternas nuvarande bestämmelser om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Samtidigt har EU-domstolen enligt kommissionen bidragit till en ansenlig och värdefull rättspraxis som klargör EU:s krav på tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Kommissionen har, efter att ha övervägt och förkastat andra alternativ, kommit fram till att ett tolkningsmeddelande (dvs. det aktuella dokumentet) är det lämpligaste och mest ändamålsenliga sättet att hantera problemen. Tanken med tolkningsmeddelandet är att skapa en tydlig bild av vad som krävs på nationell nivå för att uppfylla EU-rättsliga krav när det gäller tillgång till rättslig prövning i samband med beslut, handlingar eller underlåtelser av medlemsstaternas offentliga myndigheter (punkt 7, 9, 11 och 15). I meddelandet konstaterar kommissionen att EU-domstolens rättspraxis bekräftar att miljöorganisationer spelar en central roll för att säkerställa att skyldigheterna enligt EU:s miljölagstiftning efterlevs (punkt 38). Kommissionen anför också att medlemsstaterna får införa kriterier som icke-statliga organisationer måste uppfylla för att få talarätt, men framhåller samtidigt att kriterierna inte får medföra att det blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de materiella och processuella rättigheter som följer av unionsrätten (avsnitt 2.5.4).

För att leva upp till Århuskonventionen och EU-rättens krav på måste Sverige anpassa den nationella rätten efter dessa regelverk (jfr prop. 2004/05:65 s. 24).

Svensk lagstiftning och praxis m.m.

Miljöorganisationers rätt att överklaga domar och beslut enligt miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken regleras i 16 kap. 13 § miljöbalken. Enligt den paragrafen får överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor

enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken överklagas av en ideell förening eller annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen
2. inte är vinstdrivande
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

För att få överklaga räcker det inte att organisationen har klagorätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken, utan den måste även vara parts- och processbehörig enligt 11 kap. 2 § rättegångsbalken. Organisationen ska alltså kunna förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter – ha rättskapacitet – vilket för ideella föreningars del förutsätter att den har stadgar och styrelse. Det ska också finnas en behörig ställföreträdare som kan föra dess talan. Det åligger organisationen att skaffa fram en utredning om att den uppfyller dessa krav, exempelvis genom att visa upp stadgar och verksamhetsberättelse eller annan dokumentation om dess verksamhet (se Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar, Zeteo, version den 7 juni 2018, kommentaren till 16 kap. 13 §).

En förvaltningsmyndighets beslut enligt förvaltningslagen (2017:900) får enligt 42 § i den lagen överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Frågan om vem som kan anses vara berörd av ett beslut har i svensk rättstradition ofta lämnats till de rättstillämpande organen att avgöra.

I en dom den 7 februari 2013 (mål nr 4390-12 och 4396-12) fann Kammarrätten i Stockholm att miljöorganisationer under vissa förutsättningar ska ha talerätt när det gäller beslut om jakt på rovdjur som skyddas av EU-rätten, detta med hänsyn till Århuskonventionens bestämmelser. Denna praxis har sedan vidareutvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens dom den 14 februari 2014 i det s.k. Änokfallet (HFD 2014 ref. 8). I målet gavs en miljöskyddsförening rätt att överklaga ett beslut enligt skogsvårdslagen (1979:429) för att säkerställa att allmänheten har tillgång till effektiva rättsmedel i enlighet med Århuskonventionen.

Miljöorganisationers talerätt har också behandlats av Högsta förvaltningsdomstolen i det s.k. vargmålet. I målet tydliggjorde domstolen Sveriges internationella åtaganden i detta hänseende (Högsta förvaltningsdomstolens beslut den 18 december 2015 i mål nr 312-15).

Övriga uppgifter

I november 2015 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppgift att bl.a. identifiera behovet av att tydliggöra bestämmelser om överklagande i skogsvårdslagen. Av direktivet till utredningen Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen (dir. 2015:121) framgick i den delen att utredaren skulle

- se över om det finns behov av att tydliggöra bestämmelserna om överklagande i skogsvårdslagen och lämna de förslag som bedöms vara lämpliga
- analysera om Århuskonventionen innebär att allmänheten bör ha en rätt till överprövning när det gäller Skogsstyrelsens beslut och ställningstagande att inte fatta beslut med anledning av underrättelser enligt 14 § skogsvårdslagen
- lämna de förslag som bedöms vara lämpliga för att säkerställa rätten till en sådan överprövning om allmänheten bedöms ha rätt till den
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget redovisades den 16 oktober 2017 när betänkandet Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen (SOU 2017:81) överlämnades till regeringen. I den del som är aktuell här framgår följande av sammanfattningen (s. 17 f.):

Utredaren bedömer att skogsvårdslagen är en sådan lag som omfattas av Århuskonventionen. Det finns en på konventionen grundad förpliktelse att säkerställa att allmänheten i enlighet med nationell rätt har tillgång till effektiva rättsmedel vad gäller beslut om tillstånd och villkor för avverkning av fjällnära skog och ädellövskog. Också beslut om föreläggande eller förbud med anledning av en underrättelse om avverkning m.m. enligt 14 § skogsvårdslagen eller annan tillsyn enligt denna lag bör behandlas på motsvarande sätt. I betänkandet föreslås därför att överklagandehänvisningen i 40 § skogsvårdslagen ändras så att det framgår att Skogsstyrelsens beslut enligt ovan får överklagas av sådana ideella föreningar eller andra juridiska personer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken. Besluten får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Betänkandet innehåller inte något förslag på att Skogsstyrelsens övriga beslut eller ställningstaganden att inte fatta beslut med anledning av underrättelser m.m. ska kunna överklagas utöver vad som anges om överklagande i den nya förvaltningslagen (2017:900). För att säkerställa allmänhetens tillgång till information om Skogsstyrelsens beslut och för att rätten till överprövning ska kunna säkras, föreslås att Skogsstyrelsen ska offentliggöra överklagbara beslut elektroniskt.

Enligt upplysning från Regeringskansliet (Näringsdepartementet) bereds utredningens förslag fortfarande inom Regeringskansliet, och det finns inget besked om när förslaget kan skickas på remiss.

I The EU Environmental Implementation Review, Country Report – Sweden, SWD (2017) 56 final konstaterade kommissionen den 3 februari 2017 vissa brister när det gäller hur Sverige uppfyller internationella åtaganden i fråga om miljöorganisationers talerätt. Kommissionen ansåg att svensk rätt delvis ställer upp för höga krav för att en miljöorganisation ska anses ha talerätt. Vidare ansåg kommissionen att miljöorganisationer fortfarande inte ges talerätt inom alla miljösektorer. Kommissionen har i rapporten också uttalat vilka åtgärder Sverige bör vidta för att komma till rätta med bristerna.

Den 21 juni 2017 svarade dåvarande miljöminister Karolina Skog bl.a. följande på en skriftlig fråga (fr. 2016/17:1572) om miljöorganisationers talerätt i jaktfrågor:

[...] har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att se över de krav som ställs för att en miljöorganisation ska ha talerätt vid jaktfrågor i syfte att göra verktyget mer proportionerligt i förhållande till dess effekter.

Det är en allmän förvaltningsrättslig princip att förvaltningsmyndigheters beslut som innebär någon form av rättsverkan ska kunna överklagas av den som berörs av beslutet. När det gäller frågor om jakt på arter som, liksom vargen, omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv har såväl EU-domstolen som Högsta förvaltningsdomstolen slagit fast att enskilda, bl.a. miljöorganisationer, måste ha möjlighet att få frågor om huruvida skyldigheterna i direktivet uppfylls på nationell nivå prövade i domstol. Beslut om jakt på arter som omfattas av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet ska därför kunna prövas i domstol. Detta ligger i linje med den inom svensk rätt sedan länge bärande tanken bakom miljöorganisationers talerätt, nämligen att de företräder allmänna intressen.

Regeringen anser att det är viktigt att stärka allmänhetens tillgång till miljöinformation, rättslig prövning och medverkan i beslutsprocesser. Varje åtgärd måste dock naturligtvis föregås av en noggrann avvägning mellan olika intressen och utifrån sina respektive förutsättningar. Det finns flera exempel på frågor som bereds av regeringen som rör allmänhetens tillgång till rättslig prövning, bland annat miljöorganisationers klagorätt i miljöbalken. Frågor om tillgång till rättslig prövning ingår också i den rättsliga översyn av skogsvårdslagen som nu genomförs.

Utskottets ställningstagande

Som part till Århuskonventionen och som medlem i EU har Sverige åtagit sig att bl.a. ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Utskottet noterar att Sverige, för att leva upp till Århuskonventionen och EU-rättens krav i detta avseende, måste anpassa den nationella rätten efter dessa regelverk. Utskottet saknar därför anledning att ta initiativ till en förändring av talerätsbestämmelsen i 16 kap. 13 § miljöbalken i den riktning som motionärerna efterlyser. Med anledning av att det i en av motionerna efterfrågas ett klargörande av att endast etablerade miljöorganisationer ska ha talerätt vill utskottet framhålla att en organisation för att få överklaga inte bara måste ha klagorätt utan även rättskapacitet. För ideella föreningars del förutsätter detta att de har stadgar, styrelse och en behörig ställföreträdare. Det motionärerna efterfrågar i detta avseende är således redan tillgodosett. Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2018/19:1291 (SD) yrkande 21 och 2018/19:2890 (M) yrkande 3.

När det gäller den specifika frågan om miljöorganisationers möjlighet att föra talan mot vissa beslut enligt skogsvårdslagen kan utskottet konstatera att frågan har utretts. I betänkandet Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen (SOU 2017:81) föreslås vissa ändringar i skogsvårdslagen som skulle göra det möjligt för sådana ideella föreningar eller andra juridiska personer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken att överklaga vissa av Skogsstyrelsens beslut.

Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och i avvaktan på utfallet av detta arbete föreslår utskottet att motion 2018/19:1293 (SD) yrkande 8 avslås.

Sanktioner vid miljöbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förändringar av sanktions-systemet för miljöbrott och tillämpningen av detsamma.

Jämför reservation 18 (M, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 48 efterlyser motionärerna skärpta straff för miljöbrott. Motionärerna anför att påföljden för de flesta miljöbrott bestäms till dagsböter och att detta inte är tillräckligt avskräckande. De föreslår därför skärpta straff för allvarigare miljöbrott så att även fängelsestraff döms ut i praktiken.

I motion 2018/19:900 av Maria Gardfjell och Rasmus Ling (båda MP) yrkande 3 anför motionärerna att sanktionssystemet för grov miljöbrottslighet bör skärpas, och enligt motionärerna bör det bl.a. övervägas om ett vidare skadeståndsansvar kan öka efterlevnaden av miljöbalken.

Kompletterande uppgifter

Enligt 29 kap. 1 § miljöbalken är straffet för miljöbrott böter eller fängelse i högst två år och för grovt miljöbrott fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Bestämmelserna i 29 kap. 2 a § (förseelse mot områdesskydd), 29 kap. 3 a § (olovlig kemikaliehantering), 29 kap. 7 a § (nedskräpningsförseelse) och 29 kap. 9 § (brott mot vissa närmare angivna föreskrifter och bestämmelser m.m.) har enbart böter eller penningböter i straffskalan. När det gäller kapitlets övriga bestämmelser om straff för olika slags brott ingår fängelse i straffskalan.

Straffskalorna för överträdelser av balkens bestämmelser har ansetts behöva ha en sådan omfattning och skärpa att de lämnar utrymme för att vid straffmätningen i det enskilda fallet fullt ut beakta det straffvärde som ett åsidosättande av bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön kan ha. En viktig omständighet för bedömningen är givetvis vilket intresse den aktuella straffbestämmelsen är avsedd att skydda. En annan viktig omständighet är i vilken grad brottet utgjort ett allvarligt hot mot miljön, dvs. vilken faktisk skada eller risk för skada som brottet har medfört (prop. 1997/98:45 del 1 s. 526).

Att miljöbrott bör betraktas med stort allvar har framhållits från lagstiftarens sida, som mot den bakgrunden understrukit att ett bötesstraff i

många fall inte är tillräckligt för att motsvara brottets straffvärde. Som exempel på sådana brott som har sådant straffvärde att ett bötesstraff inte är en tillräckligt ingripande påföljd har angetts fall där, utan att brottet är att betrakta som grovt, den miljöförstörande handlingen eller underlåtenheten har medfört en ekonomisk vinning eller skador som inte är obetydliga (prop. 2005/06:182 s. 65).

I samband med påföljdsbestämning kan vissa gärningar anses vara av så allvarlig art att det kan finnas skäl att döma till frihetsberövande påföljd även om detta inte är motiverat enbart på grund av straffvärdet eller den tilltalades tidigare brottslighet. Enligt motiven till miljöbalken är ett exempel på en sådan gärning inom miljörättens område att plundra utrotningshotade fåglars bon. Andra angivna exempel där presumtion för fängelsestraff föreligger är att uppsåtligen hålla ut farliga kemikalier och att uppsåtligen göra sig skyldig till betydande överutsläpp för ekonomisk vinnings skull (prop. 1997/98:45 del 1 s. 528). Frågan om huruvida miljöbrott skulle betraktas som en sådan gärning (dvs. som ett s.k. artbrott) prövades av Högsta domstolen (HD) i rättsfallet NJA 2005 s. 263. HD fann att gärningen i det aktuella målet, dvs. eldning av okända mängder avfall i form av trädgårdsavfall, bekämpningsmedelsrester, spillolja och andra kemikalierester, typiskt sett hade medfört en risk för miljöskadlig effekt, men att det i målet inte gick att med säkerhet säga att gärningen skulle anses ha varit av särskilt farlig art. HD fann därför att presumtionen inte gjorde sig gällande redan i ett fall som detta, men uttalade samtidigt att uppsåtligt eller grovt vårdslöst handhavande av kemikalier på sådant sätt att allvarliga risker kan uppkomma för omgivningen utan tvekan tillhör de brottstyper som det ter sig särskilt angeläget att motverka. Även andra faktorer – såsom att brott av det slaget kan vara svåra att upptäcka och att fängelsestraff på detta område kan ha större preventiv betydelse än i många andra sammanhang – talar för att det bör finnas en viss presumtion för fängelsestraff, enligt HD.

Genom proposition 2010/11:76 infördes straffbarhet även för försök och förberedelse till grovt miljöbrott (SFS 2011:512), detta som ett led i genomförandet av rådets rambeslut 2008/841/RIF om kampen mot organiserad brottslighet.

Skador som en verksamhet på en fastighet orsakar i sin omgivning är en miljöskada i enlighet med vad som framgår av 32 kap. miljöbalken. Det kan röra sig om skador på grund av förorening av vattenområden eller grundvatten, luftföroreningar, markföroreningar, buller, skakning eller annan liknande störning (32 kap. 3 § första stycket). När det gäller kravet på orsakssamband ska en skada anses ha orsakats genom en störning om det med hänsyn till störningens och skadeverkningens art, andra möjliga skadeorsaker samt omständigheterna i övrigt föreligger övervägande sannolikhet för ett sådant samband (32 kap. 3 § andra stycket). Vilken personkrets som kan anses ansvarig för miljöskador framgår av 32 kap. 6 och 7 §§. I denna krets ingår de som äger eller annars disponerar den fastighet där den skadegörande

verksamheten bedrivs liksom de som i egen näringsverksamhet utför eller låter utföra arbete på fastigheten.

Vid miljöskadestånd gäller som huvudregel ett strikt ansvar, dvs. den som orsakar skadan är ansvarig oberoende av om det föreligger uppsåt eller vårdslöshet (32 kap. 1 §). En skada som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet ersätts dock bara om det inte är fråga om en allmänvanlig eller ortsvanlig störning som skäligen måste tålas (32 kap. 1 § tredje stycket). De nu angivna begränsningarna i ansvaret gäller bara när det är strikt. Om det har förekommit uppsåt eller vårdslöshet – alltså vållande – svarar skadevållaren fullt ut även för orts- och allmänvanliga skador. Ansvaret för vårdslöshet enligt miljöbalken går längre än motsvarande ansvar enligt skadeståndslagen eftersom även rena förmögenhetsskador ersätts enligt miljöbalken (se Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar, Zeteeo, version den 7 juni 2018, kommentaren till 32 kap. 1 §).

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis noterar utskottet att straffet för grovt miljöbrott är fängelse i lägst sex månader och högst sex år (se 29 kap. 1 § andra stycket miljöbalken). Straffskalan för detta brott ger således inte utrymme för att bestämma påföljden till böter. När det gäller frågan om skärpta straff för miljöbrott konstaterar utskottet att straffskalan för detta brott ger utrymme för att bestämma påföljden till fängelse (se 29 kap. 1 § första stycket miljöbalken). Samma sak gäller för merparten av de övriga brott som anges i 29 kap. miljöbalken. Påföljden för miljöbrott m.m. bestäms av domstolarna med hänsyn till den vägledning om påföljdsbestämning som ges i förarbeten, praxis och doktrin. När det gäller frågan om miljöskadestånd och skadeståndsansvarets omfattning anser utskottet att det nuvarande regelverket är väl avvägt, och utskottet avser inte att ta initiativ till någon förändring i detta hänseende. Enligt utskottets bedömning finns det inte heller anledning att ta initiativ till en skärpning av straffskalan för grovt miljöbrott. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionerna 2018/19:900 (MP) yrkande 3 och 2018/19:2726 (KD) yrkande 48 avslås.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2018/19:265 Miljömålen – med sikte på framtiden till handlingarna och avslår motionsyrkanden om kommunernas miljöarbete, om ändring av artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, om standardiserade naturvårdsinventeringar, om Finsk-svenska gränsälvscommissionen och om vägledning för miljöbedömning.

Jämför reservation 19 (KD).

Skrivelsen

Kommunernas miljöarbete

Av skrivelsen framgår att regeringen anser att den lokala och regionala nivån är grundläggande för arbetet med att nå miljömålen. Miljömålen är högt ställda och kräver ett aktivt och långsiktigt arbete för en hållbar utveckling på alla politiska nivåer, inte minst de regionala och kommunala. Länsstyrelserna genomför miljöpolitiken på regional nivå. Varje länsstyrelse har, liksom de 26 nationella myndigheterna, ett ansvar i miljömålssystemet för att verka för att miljömålen nås. Länsstyrelsen har även ansvar för att samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet. Det omfattar att utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram i bred förankring i länet, att stödja kommunerna med underlag i deras arbete med miljömålen och att verka för att målen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen. Länsstyrelsen ska även bidra till att miljömålen beaktas i det regionala tillväxtarbetet. Alla länsstyrelser samverkar genom Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet (RUS) och flera deltar även i olika regionala samverkansnätverk i de närliggande länen. Alla länsstyrelser arbetar också i någon form med regionala åtgärdsprogram i bred samverkan med länets aktörer. Länsstyrelsen har även ansvar för miljötillsyn inom länet och för att ge tillsynsvägledning till de kommunala miljömyndigheterna. I det ingår även att följa upp och utvärdera hur tillsynen i länet fungerar. Miljömålen är viktiga verktyg i kommunernas arbete för en hållbar utveckling. Kommunerna ska beakta miljömålen i t.ex. översiktsplanering, detaljplanering, tillsynsplaner, avfallsplanering, energiprogram och klimatstrategier. Kommunerna har också ansvar för stora delar av den tillsyn som bedrivs enligt miljöbalken. För att ytterligare stärka styrningen av och arbetet med att integrera klimat och miljö i verksamheten har länsstyrelserna haft i uppgift att i årsredovisningarna för 2015 och 2016 särskilt redovisa hur de integrerar miljömålen i verksamhetsplaneringen och använder åtgärdsprogrammen i arbetet gentemot kommuner och näringsliv. Detta har haft positiva effekter bl.a. genom att det lett till spridning av erfarenheter och goda exempel mellan länen (s. 28 f.).

Motionerna

Kommunernas miljöarbete

Enligt motion 2018/19:557 av Maria Nilsson (L) bör det inrättas nationella riktlinjer för kommunernas miljöarbete, uppföljningsverktyg och sanktionsmekanismer.

Ändring av artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Enligt kommittémotion 2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 9 behövs en revidering av artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) så att det framgår att en högre miljöambition i sig ska vara tillräckligt för att få införa eller behålla strängare miljöregler i ett EU-land.

Standardiserade naturvärdesinventeringar

Motion 2018/19:2753 av Rebecka Le Moine (MP) handlar om standardiserade naturvårdsbedömningar. För att underlätta arbetet och för att kunna jämföra olika områdens värde för naturen bör man enligt motionären använda samma metodik vid alla naturvärdesinventeringar, nämligen SIS-standarden för naturvärdesinventeringar.

Finsk-svenska gränsälvscommissionen

I motion 2018/19:2907 av Linda Ylivainio (C) framhålls betydelsen av den finsk-svenska gränsälvscommissionen. Enligt motionären är det angeläget att commissionens kompetens och gränsöverskridande miljöarbete systematiskt tas till vara i svenska myndigheters arbete med miljö- och vattenrättsliga frågor.

Vägledning för miljöbedömning

Enligt motion 2018/19:2382 av Nils Paarup-Petersen (C) yrkande 3 är det viktigt att verka för tydligare direktiv från Naturvårdsverket som underlättar för handläggare på länsstyrelser att tolka direktiven. Som motionen får förstås menar motionären att vägledningarna om hur riskerna ska analyseras i samband med miljöbedömningar inte är tillräckligt tydliga. Detta leder enligt motionären till osäkerhet hos handläggarna som gör att de tolkar direktiven på striktast möjliga sätt.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Kommunernas miljöarbete

Som framgår ovan har FN antagit 17 globala utvecklingsmål, Agenda 2030, som syftar till att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld

till 2030. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har kommuner, landsting och regioner ett stort engagemang i arbetet med miljömålen. Nära hälften använder Agenda 2030 som ett verktyg i arbetet med hållbar utveckling.

Ändring av artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Det som avses när man använder begreppet miljögaranti är artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). Av punkt 4 i artikeln framgår att om en medlemsstat, efter det att Europaparlamentet och rådet, rådet eller kommissionen har beslutat om en harmoniseringsåtgärd, anser det nödvändigt att behålla nationella bestämmelser bl.a. på grund av skydd av miljön, ska dessa bestämmelser samt skälen för att behålla dem anmälas till kommissionen. Enligt punkt 5 ska en medlemsstat, om den anser att det är nödvändigt att införa nationella bestämmelser grundade på nya vetenskapliga belägg med anknytning till miljöskydd och för att lösa ett problem som är specifikt för den medlemsstaten och som har uppkommit efter beslutet om harmoniseringsåtgärden, underrätta kommissionen om de planerade bestämmelserna samt om skälen för att införa dem. Kommissionen ska sedan inom sex månader godkänna eller förkasta de nationella bestämmelserna efter att ha bedömt huruvida dessa utgör ett medel för godtycklig diskriminering, innebär förtäckta handelshinder mellan medlemsstaterna eller kommer att utgöra ett hinder för den inre marknadens funktion (punkt 6). Om EU-kommissionen godkänner nationella bestämmelser som avviker från en harmoniseringsåtgärd ska kommissionen omedelbart undersöka om den ska föreslå en anpassning av den åtgärden (punkt 7).

Motionsyrkanden med motsvarande innehåll som det nu aktuella behandlades av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2016/17:MJU7 Giftfri vardag. Utskottet lämnade yrkandena utan vidare åtgärd och anförde följande i sitt ställningstagande (s. 12):

Den inre marknaden med fri rörlighet för bl.a. varor är en grundbult i EU-samarbetet. På den inre marknaden ska det inte finnas några hinder, och varor ska behandlas lika oberoende av vilket EU-land de kommer från. Utskottet noterar att detta innebär att utrymmet för nationella särregler är begränsat. Utskottet delar regeringens syn att när EU-regelverket inte räcker till ska Sverige försöka gå före med nationell lagstiftning mot farliga kemikalier. Det faktum att många nationella regleringar har åtföljts av en EU-reglering eller reglering på global nivå är en positiv utveckling.

Liknande yrkanden blev därefter föremål för s.k. förenklad beredning i utskottets betänkande 2017/18:MJU19 Övergripande miljöfrågor, då utskottet avstyrkte yrkandena.

Standardiserade naturvärdesinventeringar

Enligt Boverkets information ska en naturvärdesinventering (NVI) alltid innehålla en beskrivning av vilken metod och vilka bedömningsgrunder som inventeringen har genomförts enligt.

Swedish Standards Institute (SIS) är en fristående ideell förening med medlemmar från både privat och offentlig sektor som projektleder experter från olika branscher som vill utveckla standarder tillsammans inom sin bransch. SIS är en del av det europeiska och globala nätverk som utarbetar internationella standarder. Enligt SIS är en standard en gemensam lösning på återkommande utmaningar. Syftet med standarder är att skapa enhetliga och transparenta rutiner – allt för att höja kvaliteten, undvika missförstånd och slippa uppfinna hjulet på nytt. I offentlig sektor är standarder ett stöd för att spara tid och pengar och för att effektivt kunna utnyttja begränsade resurser. Standarder är frivilliga att tillämpa men kan fungera som obligatorisk referens, t.ex. i föreskrifter från myndigheter och vid upphandlingar. Den övergripande idén med standardisering är att utveckla kravnivåer som bidrar till att varor, tjänster och processer får god funktion samt hög säkerhet och jämförbarhet och dessutom främjar hållbar utveckling både ekonomiskt, ekologiskt och socialt. När kommuner, landsting, regioner och myndigheter deltar i standardiseringsarbetet ökar möjligheten att olika produkter och tjänster på bästa sätt kommer att motsvara svenska krav och förutsättningar. Samtidigt underlättas det långsiktiga strategiska arbetet i olika organisationer.

SIS beskriver att syftet med en naturvärdesinventering är att beskriva och värdera naturområden för att identifiera biologisk mångfald i ett avgränsat område. Naturvärdesinventeringar tas ofta fram som underlag till miljökonsekvensbeskrivningar för att kunna bedöma påverkan på naturmiljöer vid t.ex. en exploatering. Den svenska standarden för naturvärdesinventering (SS 199000) publicerades 2014. Samma år publicerades den tekniska rapporten som är ett komplement till standarden (SIS/TR 199001). Standarden har utvecklats av SIS-kommittén Naturvärdesinventering. Kommittén har för närvarande elva medlemmar, nämligen Naturvårdsverket och Trafikverket samt ett antal företag. Den organisation eller det företag som önskar kan anmäla sig för att delta i kommittén.

Av ett informationsblad från SIS framgår att standarden är ett ramverk som beskriver principer för hur naturvärdesbedömningar ska gå till, vilka kunskapskrav som ska ställas och hur resultat ska redovisas. Den förtydligar viktiga krav när det gäller utförande och kompetens för att en naturvärdesinventering ska kunna sägas ha tillräcklig kvalitet. Dessutom ger den riktlinjer och vägledning för enhetlig terminologi. Standarden beskriver inte exakt vilken metod som ska användas utan anger att de metoder som används ska vara dokumenterade och bygga på erfarenhet och vetenskaplighet. Som komplement till denna standard finns den tekniska rapporten. I rapporten redovisas material som kan vara till stöd vid genomförandet av en naturvärdesinventering, t.ex. en mer schematisk beskrivning av hur naturvärdesbedömningar går till. Målen med standarden är att

- kvalitetssäkra naturvärdesinventeringar
- underlätta upphandling av naturvärdesinventeringar
- underlätta lokaliseringsbedömning, prövning och tillståndsgivning
- underlätta vid granskning av naturvärdesinventeringar
- öka hänsynstagande till värdefulla naturmiljöer så att biologisk mångfald bevaras och förstärks
- möjliggöra jämförelser mellan olika naturinventeringar
- underlätta framtida enhetlig sammanställning och lagring av inventeringsdata.

Enligt SIS har standarden för naturvärdesinventering fått stort genomslag i Sverige. Både myndigheter och stora företag upphandlar på ett enkelt sätt inventeringar enligt standarden. Det förekommer också allt oftare att miljökonserter får i uppdrag att ”översätta” äldre kommunala inventeringar till standardens format. Standarden är i första hand avsedd att användas när naturvärdesinventering inför exploatering och fysisk planering ska utföras, men den kan också användas i andra sammanhang som t.ex. vid naturvårdsplanering, analyser av grönstruktur och prioritering av naturvårdsinsatser. Kommittén arbetar enligt SIS nu med omvärldsbevakning kring användningen av nämnda standard och samlar in förbättringsförslag som kommer att utvärderas och eventuellt arbetas in i standarden vid kommande revidering. Standarden förenklar upphandlingar och granskningar av naturvärdesinventeringar. Efter cirka två års användning har Trafikverket beställt över 150 inventeringar enligt standarden och intresset för standarden är mycket stort. Även övriga uppdragsgivare, t.ex. kommuner och stora företag, beställer inventeringar enligt standarden. Standardens målgrupp är de som beställer, utför och granskar naturvärdesinventeringar, t.ex. kommunekologer, naturvårdshandläggare, miljöplanerare, miljökonserter, miljösamordnare.

Finsk-svenska gränsälvscommissionen

Den 11 november 2009 undertecknade Sverige och Finland en gränsälvsöverenskommelse som gäller som svensk lag: lagen (2010:897) om gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland. Överenskommelsen innehåller bestämmelser om gränsälvsområdet mellan Sverige och Finland när det gäller byggande i vatten och vattenreglering, om skydd mot vattenföroreningar samt om fiske. Överenskommelsen innehåller också bestämmelser om ersättning, handlägningsförfarande samt regler om tillsyn, ansvar och straff.

I artikel 1 i överenskommelsen anges det geografiska tillämpningsområdet för överenskommelsen. Enligt artikel 2.1 är syftet med överenskommelsen att

- a. i avrinningsdistriktet trygga möjligheterna för båda parterna till skäligt nyttjande av gränsälvarna på ett sätt som främjar gränsregionens intressen
- b. förebygga översvännings- och miljöolyckor

- c. samordna de program, planer och åtgärder i avrinningsdistriktet som behövs för att uppnå de mål som bestäms för vattnets kvalitet och vattnets hållbara nyttjande, med iakttagande av de internationella åtaganden och den gemenskapsrätt som parterna är bundna av samt
- d. i övrigt främja samarbetet mellan parterna i vatten- och fiskefrågor.

För att fullgöra uppgifterna enligt överenskommelsen har det inrättats ett mellanstatligt samarbetsorgan, Finsk-svenska gränsälvscommissionen (artikel 8). Kommissionen är sammansatt av tre ledamöter från vardera parten (landet), varav en ledamot från en statlig myndighet med ansvar för vattenfrågor och en ledamot från en kommun som ligger inom överenskommelsens tillämpningsområde. Varje ledamot har en eller flera suppleanter. Ordförandeskapet växlar kalenderårsvis mellan parterna. Vardera parten kan också utse sakkunniga att biträda kommissionen (artikel 9).

I förordningen (2010:1098) om gränsälvsöverenskommelsen med Finland anges vilka svenska myndigheter som ska ha vissa utpekade uppgifter som beskrivs i överenskommelsen. Havs- och vattenmyndigheten är t.ex. svensk bevakningsmyndighet i vissa ärenden vid finsk tillståndsgivande domstol eller myndighet (4 § jämförd med artikel 17 i överenskommelsen).

Av gränsälvscommissionens årsberättelse för 2018 framgår att kommissionen på olika sätt har samverkat med bl.a. svenska myndigheter. Det kan här bl.a. nämnas att Finsk-svenska gränsälvscommissionens, Miljö- och energidepartementets och Jord- och skogsbruksdepartementets årsmöte 2018 hölls i Helsingfors i april. Ett annat samarbetsmöte arrangerades i Ylläs Äkäslompolo by i slutet av september 2018. I september anordnades också ett dialogmöte inom Bottenvikens vattenråd för Tornedalens kommuner. Sekretariatet deltog i mötet där områdets vattenvårdsåtgärder var på agendan. I oktober deltog kommissionens sekreterare i mötet med miljöskyddsmyndigheten från Länsstyrelsen i Norrbotten om delgeneral- och detaljplaner för Hannukainen gruva i Kolari. Vidare deltog kommissionens sekreterare och en ledamot vid syn inom Kaunis Iron AB gruvområde i Pajala som hölls av Umeå tingsrätt/mark och miljödomstolen i oktober 2018. Av årsberättelsen framgår också att kommissionen under 2018 beslutade om ett antal yttranden, bl.a. om miljötillstånd för Haparanda Torneå reningsverk, om vattenvård inom Torneälvs vattendistrikt, om 2019 års fiskekvot i Östersjön och om delvis återkallelse av tillstånd för gruvverksamhet i Pajala.

Vägledning för miljöbedömning

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om strategisk miljöbedömning, dvs. för processen att identifiera, beskriva och bedöma miljöeffekter vid arbete med och beslut om planer och program. Naturvårdsverket har också utarbetat en vägledning om specifik miljöbedömning och om processen att identifiera, beskriva och bedöma miljöeffekter vid planering av och beslut om verksamheter och åtgärder. Vägledningarna innehåller ett antal avsnitt som bl.a. handlar om syftet med miljöbedömningar, om miljöeffekter, om kriterier

för betydande miljöpåverkan och om miljökonsekvensbeskrivningar. Utöver det har Naturvårdsverket tagit fram en vägledning om kumulativa – samverkande – effekter, vilka är viktiga att beskriva och analysera i samband med miljöbedömningar. Vägledningarna riktar sig till de aktörer som berörs av miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken. Vägledningarna är helt webbaserade och har enligt upplysningar från Naturvårdsverket tagits fram stegvis och utvecklats successivt för att snabbt kunna möta det stora behov av stöd som uppstått i och med den nya lagstiftning om miljöbedömningar som trädde i kraft i början av 2018. Naturvårdsverket har därför haft samråd i flera olika sammanhang, i olika specifika frågor och i olika skeden. Tidigt i processen hade verket också en referensgrupp som bestod av representanter från länsstyrelserna, miljöprövningsdelegationerna och kommunerna samt separata möten med Trafikverket för att diskutera avgränsningar, prioriteringar och sedan även innehåll. Under 2018 föreläste Naturvårdsverket i många sammanhang. Man anordnade även flera webbaserade seminarier som var öppna för alla och där det var möjligt att ställa frågor. Även synpunkter och frågor som uppkommit vid dessa tillfällen har legat till grund för hur Naturvårdsverket har utvecklat vägledningen och myndighetens bedömning av behovet av stöd i olika delar.

I januari 2019 publicerade Naturvårdsverket också nya korta videoföreläsningar som bl.a. handlar om syftet med miljöbedömningar, miljöeffekter och beslut om betydande miljöpåverkan vid specifik miljöbedömning.

Utskottets ställningstagande

Kommunernas miljöarbete

I regeringens skrivelse beskrivs och framhålls det uppdrag och det ansvar som varje region, genom länsstyrelserna, och kommun har för att genomföra miljöpolitiken. Utskottet noterar att länsstyrelserna också ansvarar för det regionala uppföljningsarbetet, för miljötillsynen inom länet och för att ge tillsynsvägledning till de kommunala miljömyndigheterna. Av skrivelsen framgår också att alla länsstyrelser samverkar genom såväl Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet (RUS) som regionala samverkansnätverk. Enligt utskottets mening skapar detta goda förutsättningar för kvalitet och likvärdighet i kommunernas miljöarbete samt i uppföljningen och tillsynen av detta arbete. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2018/19:557 (L) avslås.

Ändring av artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Miljö- och jordbruksutskottet har vid tidigare behandling av ett yrkande om ändring av artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) uttalat att den inre marknaden med fri rörlighet för bl.a. varor är en

grundbult i EU-samarbetet. Utskottet uttalade samtidigt att det inte ska finnas några hinder på den inre marknaden och att varor ska behandlas lika, oberoende av vilket EU-land de kommer ifrån, och att detta innebär att utrymmet för nationella särregler är begränsat. Utskottet saknar skäl att nu göra någon annan bedömning. Det Sverige som medlemsland kan göra är att, genom det förfarande som beskrivs i artikel 114 och med förhoppningar om en utveckling i samma riktning på EU-nivå, försöka gå före med nationell lagstiftning som ställer högre miljökrav än vad som följer av det EU-rättsliga regelverket. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion 2018/19:2726 (KD) yrkande 9 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Standardiserade naturvärdesinventeringar

Utskottet noterar att en naturvärdesinventering alltid ska innehålla uppgifter om vilken metod och vilka bedömningsgrunder som har använts vid inventeringen. Utskottet ser positivt på att SIS har utarbetat en standard för naturvärdesinventeringar som har rönt stort intresse och fått stor användning i Sverige. Utskottet avser dock inte att ta initiativ till en reglering som innebär att endast denna metod för naturvärdesinventeringar får användas utan anser att tillämpningen av metoden även i fortsättningen bör bygga på frivillighet. Utskottet anser därför att motion 2018/19:2753 (MP) bör avslås.

Finsk-svenska gränsälvscommissionen

Av redovisningen ovan framgår att svenska myndigheter i olika sammanhang samverkar med den Finsk-svenska gränsälvscommissionen och att commissionen yttrar sig i olika miljötillståndsärenden. Mot denna bakgrund konstaterar utskottet att gränsälvscommissionens kompetens och erfarenhet tillvaratas av svenska myndigheter, och utskottet föreslår därför att motion 2018/19:2907 (C) avslås.

Vägledning för miljöbedömning

När det gäller frågan om vägledning för miljöbedömning kan utskottet konstatera att Naturvårdsverkets vägledningar för miljöbedömning har tagits fram och utvecklats i samråd med bl.a. en referensgrupp bestående av vissa myndigheter och kommuner. Vägledningarna har också vidareutvecklats med anledning av synpunkter och frågor som framkommit vid föreläsningar och seminarier som varit öppna för alla. Mot denna bakgrund anser utskottet att vägledningarna har förankrats väl med de aktörer som berörs av miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken, och utskottet avstyrker därför motion 2018/19:2382 (C) yrkande 3.

Skrivelsen

Utskottet anser att riksdagen bör lägga regeringens skrivelse 2017/18:265 Miljömålen – med sikte på framtiden till handlingarna.

Reservationer

1. Hållbar utveckling och miljömål m.m., punkt 1 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 20 och avslår motionerna

2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 24.

Ställningstagande

Globalt arbetar alla länder sedan 2015 utifrån FN:s 17 hållbarhetsmål. I Sverige har vi sedan 20 år tillbaka ett system med nationella miljömål. Miljömålssystemet tar emellertid sikte på 2020, och det finns behov av att bestämma hur det svenska hållbarhetsarbetet därefter ska stärkas och utvecklas. Centerpartiet vill därför att det görs en bred översyn och uppdatering av miljömålssystemet och att det anpassas till FN:s hållbarhetsmål och ett bredare arbete för hållbar utveckling. Med nya hållbarhetsmål kan vi, utan att sänka ambitionsnivån, arbeta för att förstärka och effektivisera miljöarbetet och samtidigt integrera det med hållbarhetsarbetet både nationellt och internationellt. För att vara långsiktiga bör system för uppföljning och de nya målen tas fram och beslutas med brett stöd i riksdagen.

2. Kommunernas rådighet över styrmedel, punkt 2 (C, KD)

av Kristina Yngwe (C), Magnus Oscarsson (KD) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 59 och

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Miljöutmaningarna ser väldigt olika ut lokalt och regionalt. Sveriges kommuner har olika förutsättningar, och det är viktigt att statliga initiativ, styrmedel och skatter inte missgynnar någon del av landet. Kommuner och regioner som vill använda ekonomiska styrmedel ska kunna göra det. Rådigheten över fler styrmedel bör därför överföras till kommunal nivå och på så sätt möjliggöra för kommuner att själva genomföra åtgärder som bäst passar deras geografiska förutsättningar.

3. Underlätta för vissa kommunala satsningar, punkt 3 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 60.

Ställningstagande

För Centerpartiet är det tydligt att den nationella politiken bör skapa förutsättningar genom kunskapsspridning, anpassning av nationella regelverk och utveckling av tekniska standarder, men den bör samtidigt decentralisera ansvar och befogenheter. Kommuner som vill ska ha möjlighet att satsa på spjutpetsprojekt, införa hårdare energikrav eller testa nya tekniker. Kommuner och regioner som vill använda t.ex. trängselskatter, miljöavgifter eller andra lokala miljö- eller trafikregler ska kunna göra det. Det ska vara tillåtet att utforma regler och avgifter efter miljöprestanda och att råda över eventuella intäkter som dessa ger.

4. Förbättrade tillståndsprocesser, punkt 4 (S, V, MP)

av Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:164 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 15,
2018/19:1067 av Emilia Töyrä och Linus Sköld (båda S),
2018/19:1702 av Sten Bergheden (M),
2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C) yrkande 3,
2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 4 och
2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 106.

Ställningstagande

Riksdagen har på senare år riktat flera tillkännagivanden till regeringen som alla rör tillståndprocesser och handläggningstider, och med anledning av dessa tillkännagivanden pågår det ett antal arbeten inom Regeringskansliet. Regeringen har dessutom gett i uppdrag till länsstyrelserna och Domstolsverket att bidra med statistik avseende miljöprövning och till Naturvårdsverket att sammanställa, analysera och presentera den statistik som övriga myndigheter bidragit med. Därutöver antog riksdagen under hösten 2017 regeringens förslag till ändringar i miljöbalkens och ett antal sektorslagars bestämmelser om miljöbedömningar. Syftet med dessa förändringar är bl.a. att effektivisera och förenkla tillståndprocesserna och att en miljöbedömning av verksamheter och åtgärder endast ska krävas i den utsträckning det är miljömässigt motiverat. De nu beskrivna lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2018. Mot denna bakgrund anser vi att det saknas skäl att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av det som anförs i de nu framställda motionsyrkandena.

5. Koncentrera prövningen av djurhållande verksamhet, punkt 5 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Prövningen av djurhållande verksamhet bör koncentreras till färre miljöprövningsdelegationer. Detta ska syfta till en mer enhetlig rättstillämpning, till att underlätta för specialisering av miljösakkunniga och till att effektivisera prövningen.

6. Kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktig verksamhet, punkt 6 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 16.

Ställningstagande

Regeringen bör ta initiativ till att ta bort kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktig verksamhet eftersom sådan verksamhet betraktas som mindre miljöpåfrestande. Kravet på samrådsförfarande innebär extra kostnader för den enskilde, och det tar längre tid att genomföra verksamhetsförändringar.

7. Äganderättsutredning m.m., punkt 7 (M, SD, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Magnus Oscarsson (KD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7 och
avslår motionerna
2018/19:1328 av Kjell Jansson och Maria Stockhaus (båda M) yrkande 2,
2018/19:1333 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1,
2018/19:2260 av Solveig Zander (C) och
2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarlsson (båda C) yrkande 1.

Ställningstagande

Många markägare och företagare inom de gröna näringarna ger i växande omfattning uttryck för oro över att äganderätten håller på att urholkas. Det kan handla om allt från biotopskydd eller andra begränsningar av nyttjanderätten till att bedömningar av tjänstemän på ansvariga myndigheter uppfattas som

orimliga och obalanserade. För att belysa situationen och föreslå lämpliga förändringar vill vi att regeringen tillsätter en äganderättsutredning. Utredningen bör undersöka statusen för äganderätten i Sverige, med särskilt fokus på de gröna näringarna.

8. Stärkt äganderätt inom jordbruket, punkt 8 (M, SD, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Magnus Oscarsson (KD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Grundläggande för all lantbruksproduktion är äganderätten. Historiskt sett har svenska lantbrukare haft goda möjligheter att driva och utveckla sin verksamhet, men äganderätten och rätten att bruka den mark man äger riskerar nu att urholkas. Vi vill att de svenska lantbrukarnas konkurrensförutsättningar ska stärkas, och därför är det viktigt att värna äganderätten.

9. Kompensation vid inskränkningar i äganderätten, punkt 9 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 1 och

avslår motion

2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarllsson (båda C) yrkande 2.

Ställningstagande

Den som genom expropriation eller liknande förfarande tvingas avstå sin egendom eller brukandet av den måste vara tillförsäkrad full ersättning för

förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnader på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten försvåras eller skada uppkommer. Kompensationsmodellerna för brukandebegränsningar av mark som inskränker brukande- eller äganderätten behöver utredas för att begränsa ekonomiska förluster för markägaren och skydda dennes tilltro till säkerheten i att utveckla och driva sin verksamhet.

10. Ansökan om och prövning av tillstånd för vindkraftverk, punkt 11 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:169 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 11 och avslår motion

2018/19:2067 av Cecilie Tenfjord Toftby (M).

Ställningstagande

Vindkraftverken är ett hot mot många djurarter, såsom rovfåglar och fladdermöss, som riskerar att dödas av bladens rotation. Vid ansökningsförfarandet för uppförande av nya vindkraftverk menar ornitologer att de får för lite tid på sig för den kartering som ska göras, vilket leder till ett undermåligt underlag. Sverigedemokraterna menar därför att det är rimligt att kräva att en inventering och kartering av djurlivet ska vara gjord redan när exploitören ansöker om att få uppföra nya vindkraftverk.

11. Vindkraft i fjällmiljöer, punkt 12 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2603 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD).

Ställningstagande

Allt fler vindkraftsparker byggs i dag i miljöer med höga natur- och kulturvärden. Detta påverkar områdena negativt på många olika plan, bl.a. genom att utvecklingsmöjligheterna och attraktionskraften minskar. När det gäller fjällområdena finns ytterligare aspekter att ta hänsyn till, t.ex. att samernas renbetesmarker störs och att turismen riskerar att minska. Vindkraften som elkraftkälla är opålitlig, och de störningar den medför gör den inte motiverad på något plan. Med anledning av ovanstående är det av stor vikt att se över hur utbyggnaden av vindkraft i miljöer med höga natur- och kulturvärden kan motverkas.

12. Tillsynsavgifter för gruvverksamhet, punkt 13 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 14.

Ställningstagande

Gruvnäringsen betalar varje år avgifter för att finansiera tillståndprocesser och tillsyn. Flera myndigheter har vid upprepade tillfällen konstaterat att avgifterna inte ger full kostnadstäckning för statens utgifter vid prövning och tillsyn. Under våren 2015 beslutade regeringen därför att höja tillsynsavgifterna för att de i större utsträckning ska täcka statens utgifter. En höjning av avgiften för tillsyn, oavsett storlek, slår dock mycket hårdare mot en liten verksamhet än mot en stor och reflekterar inte alltid de faktiska kostnader som tillsynen innebär. Tillsynsavgifterna för gruvverksamhet bör därför vara differentierade, ta hänsyn till gruvverksamhetens omfattning och i större utsträckning reflektera statens faktiska kostnader.

13. Ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet, punkt 14 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 15.

Ställningstagande

Under hösten 2017 presenterade SGU och Naturvårdsverket ett förslag på en strategi för hanteringen av gruvavfall. Enligt strategin bör det finnas en tydligare koppling mellan gruvors avfallsplan och den ekonomiska säkerhet som gruvor måste ställa för en eventuell sanering. Den ekonomiska säkerheten bör utvärderas regelbundet och stå i rimlig proportion till den risk som verksamheten utgör. Verksamheter inom gruvindustrin med goda förebyggande åtgärder och god avfallshantering ska exempelvis få möjlighet att minska sin ekonomiska säkerhet och vice versa.

14. Klassificering av jordbruket, punkt 15 (M, SD, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Magnus Oscarsson (KD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 32 och
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 31 och
avslår motionerna
2018/19:2073 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) och
2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 40.

Ställningstagande

I dag klassas något så naturligt som jordbruk som miljöfarlig verksamhet och likställs därmed med gruvtäkter och annan tung industri. Det är inte enbart en fråga om terminologi; i och med att verksamheten klassas som miljöfarlig finns det en risk för att myndigheternas inställning till verksamheten påverkas negativt. Vi anser att jordbruk i stället ska klassas som miljöpåverkande verksamhet, vilket skulle förenkla handläggningen av miljöutstånd och anmälan av animalieproduktion. Regeringen bör enligt vår mening ta initiativ till en sådan förändring.

15. Miljöorganisationers talerätt i jakt- och viltvårdsfrågor, punkt 16 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motion

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi står bakom Århuskonventionen. Samtidigt ser vi en risk att demokratiskt fattade beslut om t. ex. licensjakt och skyddsjakt efter varg kan komma att fördröjas på grund av rättsliga prövningar och den talerätt som Århuskonventionen ger. Organisationskraven för miljöorganisationers rätt att nyttja talerätten bör därför ses över. Moderaterna anser att kravet på lägsta medlemsantal bör höjas för att på så sätt göra verktyget mer proportionerligt i förhållande till dess effekter. Det är också angeläget att klargöra att det endast är etablerade organisationer med organisationsnummer, stadgar och medlemsförteckningar som har talerätt.

16. Miljöorganisationers talerätt i jakt- och viltvårdsfrågor, punkt 16 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 21 och avslår motion

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt 16 kap. 13 § miljöbalken ges ideella föreningar rätt att överklaga vissa domar och beslut. Dessa föreningar är vanligtvis ideologiskt burna och kan ha en väldigt tydlig slagsida i en viss ideologisk riktning. Lagstiftningens utformning är därför problematisk och påverkar i allra högsta grad möjligheterna att bedriva en sund viltvård. Vi menar därför att regeringen tydligt bör utreda konsekvenserna av denna lagstiftning och återkomma med förslag på hur lagstiftningen och tillämpningen kan förbättras.

17. Miljöorganisationers talerätt i skogsbruksfrågor, punkt 17 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Sverige har anslutit sig till den s.k. Århuskonventionen som innehåller regler om att allmänheten ska få tillgång till miljöinformation, rätt att delta i större beslutsprocesser och ha tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Enligt konventionen kan miljöorganisationer klassas som allmänhet. Regeringen beslutade i november 2015 att göra en översyn av skogsvårdslagstiftningen och att i det sammanhanget bl.a. se över möjligheten för miljöorganisationer att begära rättslig prövning i miljöfrågor. Sverigedemokraterna anser att miljöorganisationer inte ska ges möjlighet att ta initiativ till rättslig prövning av beslut som rör normala skogsbruksåtgärder och att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen därför behöver ses över.

18. Sanktioner vid miljöbrott, punkt 18 (M, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M) och Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 48 och
avslår motion
2018/19:900 av Maria Gardfjell och Rasmus Ling (båda MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Avsiktlig miljöförstöring och brott mot miljölagstiftningen är allvarliga förseelser som tyvärr fortsätter, bl.a. på grund av ett alltför lågt straffvärde. För de allra flesta miljöbrott som lagförs blir påföljden i dag dagsböter. Trots att fängelse finns i straffskalan är det ytterst sällan någon döms till sådant straff, och för att förebygga överträdelser av miljölagstiftningen behövs därför mer långtgående påföljder. Vi föreslår därför skärpta straff för grövre miljöbrott så att även fängelsestraff döms ut i praktiken. Genom ett höjt straffvärde kommer miljöbrott också att prioriteras högre av åklagare.

19. Övriga frågor, punkt 19 (KD)

av Magnus Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 9 och
avslår motionerna
2018/19:557 av Maria Nilsson (L),
2018/19:2382 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 3,
2018/19:2753 av Rebecka Le Moine (MP) och
2018/19:2907 av Linda Ylivainio (C).

Ställningstagande

Den s.k. miljögarantin ger en möjlighet för ett EU-land att behålla eller införa hårdare krav än vad den gemensamma miljölagstiftningen kräver. Det är EU-kommissionen som avgör om lagstiftningen ska tillåtas, och i kommissionens bedömning ingår att avgöra huruvida lagen utgör ett dolt handelshinder eller bryter mot den inre marknaden på annat sätt. I dag krävs det att medlemsstaten i fråga har särskilda förhållanden som motiverar strängare regler än de gemensamma. Kristdemokraterna anser att en högre politisk ambition att skydda miljön eller människors hälsa i sig bör vara skäl för att godkänna strängare regler i ett medlemsland. Därför behövs en revidering av artikel 114 så att det framgår att en högre miljöambition i sig ska vara tillräckligt för att införa eller behålla strängare miljöregler i ett EU-land.

Särskilt yttrande

Klassificering av jordbruket, punkt 15 (C)

Kristina Yngwe (C) och Magnus Ek (C) anför:

Svensk landsbygdsutveckling, livsmedelsförsörjning och omställning till ett hållbart samhälle är beroende av ett konkurrenskraftigt jordbruk. I dag räknas lantbruket som en miljöfarlig verksamhet, och en mjölkbonde har samma krav på sig som en miljöfarlig industri. Detta reglerar och hämmar till viss del utvecklingen av matproduktionen i Sverige, bl.a. på grund av de långa tillståndprocesser som lantbrukaren måste genomgå. Centerpartiet vill se en förändring så att jordbruk inte klassas som miljöfarlig verksamhet.

Centerpartiet har tillsammans med regeringen och Liberalerna slutit en sakpolitisk överenskommelse. En del i denna överenskommelse är åtgärder för att stärka jordbrukets konkurrenskraft samt ett kraftfullt bondepaket. Mot bakgrund av detta arbete för att minska jordbrukets regelbörda och stärka konkurrenskraften väljer vi att ge uttryck för våra åsikter i ett särskilt yttrande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:265 Miljömålen – med sikte på framtiden.

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:164 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid handläggningen av miljötillstånd i större omfattning än i dag arbeta proaktivt och behjälpligt gentemot företag som vill expandera och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:169 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartering och inventering av djurliv som kan drabbas av vindkraftverken ska vara på plats vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:557 av Maria Nilsson (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta nationella riktlinjer för kommunernas miljöarbete, uppföljningsverktyg och sanktioneringsmekanismer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:900 av Maria Gardfjell och Rasmus Ling (båda MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktionssystemet för grov miljöbrottslighet bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1067 av Emilia Töyrä och Linus Sköld (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektiva tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk ska klassas som miljöpåverkande verksamhet i stället för som för närvarande miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationers talerätt i viltfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1293 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utformningen av kompensationsmodeller för brukandebegränsningar av mark som inskränker äganderätten behöver utredas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa miljöorganisationers möjligheter att begära rättslig prövning av normala skogsbruksåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1328 av Kjell Jansson och Maria Stockhaus (båda M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äganderätten i vanlig lag och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1333 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver stå upp för äganderätten och privat ägande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1702 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att fastställa en maxgräns för handläggnings- och tillståndsprövningstiden för nya djurstallar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1946 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppet samtliga tre pelare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktualisera förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Vägar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som

hanterar tillståndsärenden i syfte att korta ned handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2005 av John Widegren och Erik Bengtzboe (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att frysa handlingsplanerna för grön infrastruktur till dess att en utredning genomförs med syfte att utreda hur grön infrastruktur påverkar brukanderätten, förfoganderätten och äganderätten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2067 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att se över den sociala hållbarheten vid miljöprövningen när placeringen av vindkraft avgörs och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2073 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra beteckningen för lantbruket från miljöfarlig verksamhet till samhällsviktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2260 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga städerna hållbart med satsningar på grön infrastruktur, skydd av närnatur samt satsningar på allemansrätten och det vardagliga friluftslivet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på att naturvården kommer in tidigt i alla processer för samhällsplanering och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta, utveckla och stärka miljömålsarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2382 av Niels Paarup-Petersen (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för tydligare direktiv från Naturvårdsverket som underlättar för handläggare på länsstyrelser att tolka direktiven och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra utformningen av miljöbalken så att jordbruket inte bedöms som miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att investeringar i miljö- och klimateffektiv teknik bör underlättas genom att förändra tillståndsprocesser och tillsyn för att bättre beakta de samlade miljöeffekterna, en riskbaserad prövning och en effektivare myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en bred översyn och uppdatering av miljömålssystemet som anpassar och förenar det med FN:s hållbarhetsmål och ett bredare arbete för hållbar utveckling och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka den lokala miljö- och klimatmakten genom att fler beslut om miljöregler och miljöavgifter ska kunna fattas lokalt och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverk ska utformas för att möjliggöra för kommuner som vill satsa på spjutspetsprojekt eller testa nya tekniker att göra det och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2562 av Ulrika Heie och Annika Qarlsson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äganderätten inte får urholkas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av klara och tydliga ersättningsregler och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2603 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att rådigheten över fler styrmedel kan läggas på kommunal nivå och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs en revidering av artikel 114 så att det framgår att en högre miljöambition i sig ska vara tillräckligt för att införa eller behålla

strängare miljöregler i ett EU-land och tillkännager detta för regeringen.

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för allvarigare miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prövningen av djurhållande verksamhet bör koncentreras till färre miljöprövningsdelegationer och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på samrådsförfarande för anmälningsskyldig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk bör klassas som en miljöpåverkande verksamhet, inte en miljöfarlig verksamhet, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2753 av Rebecka Le Moine (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillämpa standardiserade naturvårdsbedömningar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L):

106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om företag som vill göra miljöförbättrande åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över organisationers minsta storlek för att ha talerätt i frågor om skydds- och licenssjakt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att differentiera tillsynsavgifterna för gruvverksamhet med hänsyn till verksamhetens omfattning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra kopplingen mellan ekonomisk säkerhet och avfallshantering och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätten inom jordbruket och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en äganderättsutredning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2907 av Linda Ylivainio (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av den finsk-svenska gränsälvskommissionen och tillkännager detta för regeringen.